

31836, I, D, g, *emgoleta*

P E S M I.

Peval

IVAN JENKO.

V LJUBLJANI.

Založil pisatelj. — Tisnila Klein in Kovač.

1882.

P E S M I.

Peval

IVAN JENKO.

Johann
V LJUBLJANI.

Založil pisatelj. — Natisnila Klein in Kovač.

1882.

IN 239
II, 31.836, 9

IN=030004438

Zdravica.

Pomlad se razvija in cvetje duhti,
Nam čaše pené se in vino žari,
In z nami mladost se razeveta;
Mi pijemo vino pošteno in prav,
Pri vinu pa pijemo svet si pozdrav:
„Za rod, za očino vsa leta!“

Podaj nam rokó, kdor je z nami, za nas;
Življenje je resno in resen je čas,
Kaj treba, da ustno nam toži?
Mi pijemo vino pošteno in prav,
Pri vinu pa pijemo resen pozdrav:
„Le delo je častno pri moži!“

Ogromno je delo in slabe moči,
Kaj srce ti pada, pogum se straši,
Nameni so sveti nam dani!
Mi pijemo vino pošteno in prav,
Pri vinu pobožen glasi se pozdrav:
„Bog večni nam slogo ohrani!“

Da malo nas je, da neznaten nam rod,
Izrekel si reč in sramota ti bod'!

Kdo Slave nas sine sošteje?

Mi pijemo vino pošteno in prav,

Pri vinu pa pijemo silen pozdrav:

„Kje moči, kje volji so meje!“

Življenje.

Brez konca se silno valovje drvi,
Ž njim koče uboge in beli gradovi
In žezla kraljeva in sužnji okovi,
Brez konca v brezkončno morjé jih topi!

Ob kraji pa gnjete se ljudstva temà,
Želé na valove se spušča bežeče,
Se peha, bori za darove slepeče,
In toži in vriska, — izgublja se vsa!

Valovje življenja je bitje temná,
V njem sreča in tuga enako izginja,
In blagor in reva se vedno spreminja,
Med vale s predrzno posezi rokó!

Beraško će palico sreča ti da,
Vzel drug si pred tabo je žezlo kraljevo,
In slavo njegovo in tvojo bo revo
Zakrilo, zakrivalo žrelo morja!

Na morji.

Tiho dihajo vetrovi,
 Lahno pluskajo valovi;
 Kraj peščene se obali
 Ziblješ urni čolnič mali;
 Hiti z mano
 Čez neznano
 Brezdno sinjega morja,
 Gledat rajev
 Tujih krajev,
 Žélje ohladit srcá!

Miramare!

Lahen vetrič k morju veje,
 Veje sem od naše meje,
 Nosi zadnje mi pozdrave,
 Žene čolnič na daljave;
 Breg izginja,
 Se spreminja
 In podobe se vrste;

In valovi
 Vedno novi
 Se rodé in se gubé;

Miramare!

Sinja néba je višava,
 Sinja mórja je širjava,
 Temna mirna je globina!
 Iz globine pa spomina
 Slike žive
 In vabljive
 Na površje se bude,
 In nekdanje
 Srečne sanje
 Spet mi mamijo srce;

Miramare!

Jadro veje, svet izginja,
 Večna se raván razgrinja;
 Kakor mati dete speče
 Ziblje morje me šumeče;
 Kar je bilo,
 Potopilo
 Se je v morje brez sledu

In nezgode,
 Kar jih bode,
 Mi ne motijo miru;

Miramare!

Oj mirujte mi viharji,
 Morju silni gospodarji!
 Morje, v kraje zaželjene
 Srečno nesi čolnič, mene!
 Mirno valček
 Spremljevalček
 Pluskaj mi ob urni čoln,
 Da bežeči
 Redki sreči
 Duh se vda radosti poln;

Miramare!

Roža.

Na svatbo na vasi vrši se ples,
 Dekleta so brhke in zale
 Z mladenči okrog se sukale
 Plamtečih očes in vitkih teles,
 Le jaz sem tujec in sam!

Ni tukaj očesa, tu ni srca,
 Da tujcu prijazno bi djalo:
 „Za roko devico si zalo
 „Poprimi, s teboj da v ples se poda,“
 Neznani si tujec in sam!

Nikar mi ne toži, tujec nikar,
 Najlepše dekle zarudelo
 Od nedrij je rožo odpelo,
 Podarilo tebi, tujcu jo v dar,
 Da tujec nisi in sam!

Oj sprejmi mi hvalo srca, deklè!
Pač rožici ure so štete,
Saj meni nobena ne cvéte,
A sreče spomin nikdar ne umrè,
Ki čutil sem tujec jo, sam!

Vetrič.

Tam čez polje gre stezica,
 Ob stezici je pšenica,
 Modre cvetke sred' pšenice,
 Cvetke vetrič maje,
 Z ljubo devo jaz cvetlice
 Trgal sem igraje.

Vetrič je poklonil žito,
 Zmetel ljubi las je kito,
 In zarudil lice krasno
 Devi ljubeznjivi,
 Ter oko zasolzil jasno,
 Vetrič nagajivi!

Mati pak se je jezila:
 „Kaj pšenica je vklonila?
 „Kaj je hčerki vroče lice,
 Lasci razmeteni?“ —
 Vodil več ne bom device
 Po steži zeleni!

Rosa.

Noč in mir! Le zvezde zlate
Raz nebó skoz noč molčečo
K črni spuščajo se zemlji,
Sestro tolažit trpečo.

Da pojé jo vedno solze,
Toži zemlja jim uboga,
Tu začuje harmonija
Iz nebeškega se kroga,

Harmonija, ki jo zvezdic
Srečni, svitli krog prepeva,
Harmonija večnih rajev,
Kjer ni znana zemlje reva.

In zazibljejo se v spanje
Polja in prostrane zemlje,
Zvezdic krog pa svitile solze
K sebi na višave jemlje.

Probudi se zemlja v jutro,
Probude jo ptičkov glasi,
Nasmeji se, — mesto solz jej
Biserje naróčaj krasi.

Dekle pri oknu.

„Čez ravno, zeleno polje
„Konjič rezgeče mi bel;
„Konjiča ponosen junak
„Za zlato je brzdo vjel;“

„Na vratu mu zdaj sloni,
„Sanjaje v daljavo zre;
„Al' vabi ga slava in boj,
„Al' čaka — srečno deklè?“

„Kaj bije mi vroče srce?
„Kaj čutim? Sama ne znam! —
„Oj, k meni pridirjaj konjič,
„Pšenice ti zlate dam!“

Deklica.

Na polji lipica duhti,
 Oj lipica košata,
 Pod njo device peva glas,
 Nad njo je zora zlata.

O poldne je visoko v zrak
 Škrjančku glas odmeval,
 Pod lipo deva, v zraku ptič,
 Kdo lepše je prepeval?

Zvečer skoz lipo in skoz zrak
 Skrivnostno je šumelo,
 O le molčalo je deklè,
 In lice mu bledelo.

Zakaj zvečer, na sladko noč
 Ni pesmice vesele? —
 Popoldne čez ravnó poljé
 Podkove so bobnele;

Otresal grivo je konjčlē,
Oj grivo oznojeno,
Ustavil jezdec ga je mlad,
Pod lipico zeleno ;

Poprosil lepe deklice
Vodice je hladeče,
Pogledal pregloboko jej
V očesce je žareče.

Zdravilo.

Gledam oblake
Urno drveče,
Pa jih zaprosi
Srce želeče:

„S sabo vzemite
„V tuje me kraje,
„Da jih ogledam
„Z vami jadraje;“

„Da ohladi se
„V sinji daljavi,
„Želj neizmernih
„Srce ozdravi.“

Kaj mi oblaki
Več ne jadrajo?
Meni se zdeva,
Da šepetajo:

„Revi tu doli
„Dajmo pomoči,
„Da se prevročih
„Želj ne prevroči.“

Druzega drug se
Trdo ovije,
Name iz neba
Ploha se vlije!

Kolnem oblake,
Kolnem višave,
Zraven pa kolnem
Želje norčave.

Kaj pa se hoče?
Naglo pod streho!
Tam mi je srce
Našlo uteho.

Poročilo.

I.

Kukavica, kukavica
Glasno v logu peva,
Kukavico, sivo ptico
Tužna praša deva:

„Kukavica, vedežnica,
„Tužni mi oznani,
„Kdaj iz tujega se ljubi
„Vrne mi podani?“

Kukavica, jadna ptica
Nehala je peti, —
Ali ljubi, verni ljubi
Gnjije v tujem sveti?

II.

„Na južno hitiš mi, lastovka, stran,
„Na jugu mi najdeš junaka,
„Povej mu, da zvésto leto in dan
„Na dvoru ga ljubica čaka.“

„Nikar ne naročaj, revno deklè,
„Skoz zrake bom lastovka plula,
„Kje ljubi je tvoj ali zvest ti je,
„Na jasni višavi ne čula.“

„Saj ljubi se moj pač láhko spozna,
„Saj nosi se v zlati opravi,
„In meč v junaški desni ima
„In čepico zlato na glavi.“

„Zastonj je, deklè! Za leto in dan
„Čez tužno sem Bosno hitela,
„Nad Bosno pa smrt je krokal gavran,
„Smrt padlih junakov ni štela!“

III.

Belo pot po polji ljuba je hodila,
Širnemu je nebu tužna govorila:
„Oj nebo visoko, pošlji lahkokrilo
„Ptico, ptica nôsi meni poročilo,
„Nôsi poročilo, kje mi ljubi biva,
„Kdaj privede spet ga k meni ljubav živa.“
Čule milo prošnjo so neba višine,
Siva ptica plava čez polja širine,
Sivi sokol ziblje se nad belim potom,
Grozne zgodbe pravi s žalostnim krohotom;
Kaj pa v krempljih nosi? Roso nosi glavo,
Jo spusti pred devo na zeleno travo;
Ljuba pa na črno skloni se zemljico
In pri svojem ljubem popusti dušico.

Idila.

Slovo od solnca vzeli so oblaki,
Po nebu zvezd se svitli žar razsiplje,
Poljé duhti, duhte večerni zraki,
Iz polja voz na noč molčečo škriplje.

Voz boren, z vozom boren mož koraka,
Preprosta kmečka suknja ga odeva,
Lasje, obličja guba pravi vsaka:
Težavno breme je življenja reva.

Na vozu detelja je nakošena,
Prijeten sedež cveti jej duhteči,
Na vozu verna mu počiva žena,
Pri ženi sinek, nje zaklad največi.

Z molčanjem noč pokrila je naravo,
Molčali gozdje so, poljé molčalo,
Glej, ptiček mal je zletel čez dobrovo,
Med drevjem našel si je gnjezdo malo.

„Ima li ptiček mater, ljuba mati,
 „Da na večér mu pósteljo napravi,
 „Ima li oča, saj se mora bati,
 „Če sam čez noč v temni je dobravi.“

„Tud' njega mati oskrbi skrbljiva,
 „Odeja njena mu je perutnica,
 „In gnejzdo póstelja, tam on se skriva,
 „Le mala videti mu je glavica,“

„Da vidi ptiček na nebo zvezdnato,
 „Kjer skrbni večni oče mu prebiva
 „In njemu na večer, na jutro zlato
 „Glasi se v čast in hvalo pesem živa.“

„Kaj pa, če priden ptiček ni, oj mati,
 „Če ne uboga mamice, očeta?“
 „Grom treska in vihar začne divjati,
 „Drevo, kjer gnejzdi, toče se obleta;“

„Po noči pa oblak mu zvezde skrije,
 „Iz lesa ga hudobna sova plaši,
 „Tako kaznuje Bogec hudobije,
 „Le kdor je priden, nikdar se ne straši.“

In sinek gledal je nebo žareče
In materi v oči pogledal mile,
„Jaz bodem priden“, tiho zašepeče,
Roke so matere se oklenile.

Kaj gleda mati sinka si ljubeče,
Kaj roka gladi svitle kodre glave,
Od sinka pa hiti oko preseče
K očetu gori na neba višave?

Molila pač je, kakor mati moli,
Da vōdi sinku Bog življenja pota,
Da nje srce ne zabi mu nikoli,
Nje ukov tuja mu ne vniči zmota. —

Prišla je noč, glavica sinku v spanje
Se materi v naróčaj je sklonila,
— Oj spavaj mirno, zlate sanjaj sanje,
Zaté budi in moli mati mila!

Materino srce.

Samotna je stara mati budela,
Samotna tožila na tiho je noč:
„Dni stare sem starka tako osamela,
„Na nebu mi Bog je edina pomoč.“

„Moža mi tuja krije planjava,
„Za dom mi padel prvi je sin,
„Na boj pripravljen na tujem spava
„Najljubši, zadnji otrok bolečin.“

Tako tožila uboga je mati,
Na tujem pa boj zdivjal čez polje,
Zdivjal na jutro ob zori zlati,
Divjal, da zakrile so solnce goré.

Na noč pa junaku sovražna desnica
Prodrla, odprla je toke srca,
Prt tuja je bila krvava zemljica,
Svatile so svitle zvezde neba.

Doma pa majki pred kočo borno
 Zakaj srcé je tako težkó?
 Zakaj na zvezde, nebo prostorno
 Prašaje jej solzno hiti oko?

Kaj gleda, kaj praša zvezdice zlate?
 Sinú se spominja trpeče srcé:
 „Ta zvezda znanjaj mi, sinko, zate,
 „Če živ si, zvezda mi ta pové.“

Izdahnila željo je tuga skrbeča,
 Na nebu pa zvezdica zamiglja,
 Utrne se, ískri in zgine žareča,
 — Ž njo bitje je vzelo slovo od sveta!

„Izgúbljen, mrtev si, sinko edini!“
 Zapláka majka in vije roké,
 Pred kočo borno v molčeči temini
 Je počilo majke revno srcé.

Po revni starki oko ni solzelo,
 In križ na grob se stavil jej ni,
 Le meni na grobu srcé je umélo,
 Da mati ljubi, da mati trpi!

Zapuščeno dete.

Solzilo se je dédice,
 Imelo več ni mamice.
 „Oj mamica, oj kam si šla,
 „Da bi ti mene var'vala?“
 In solzno detice zaspi,
 Pri njem pa mamica stoji:
 „Kaj jokaš, ljubo detice?“
 „Ker nimam več te mamice,
 „Da bi ti mene pest'vala.“
 „Kako te bodem pest'vala,
 „Jaz imam mrzle rokice.“
 „Pa mamica, poljubi me!“
 „Jaz imam mrzle ustnice,
 „Če te poljubim, ljubček moj,
 „Pa greš v tihi grob z menoj.“
 „Al' bom pri tebi, mamica?“
 „Seboj te vzamem angeljčka.“
 „Oj mamica, poljubi me!“

Oklene se je detice,
Na srci majki zamrjè.
In kvišku splava mamica,
Seboj odpelje angeljèka.

Izpremembra.

Še v logu lipa zeleni,
Raz njo še grlica guči;
Še potok sredi trat šumi,
Po njem se ribic roj lovi;
Še v seči biva kos vesel
In peva, kakor prej je pel;
Še zeleni, cvetè pomlad,
Jesen še daje zlati sad;
Vse je tako, kakor nekdanj,
Le dni nekdanjih ni nazaj!

Trije jezdeci.

Tri jezdece konji neso skoz vas,
 Pred krčmo najmlajši zauka na glas:
 „Hej, lepo deklè! Žarečega vina! —
 „Kaj hoče, moj družè, obraz ti bled?
 „Zamóri bolest in tugo spomina! —
 „Na zdravje še mnogo junaških let,
 „Dekletom, zalim ženkam na zdravje,
 „Kar belo rodi jih Posavje!“

„Zakaj ti iz mrzlega ustna ni
 „Besede, prijatelj? vino žari,
 „Le v čaši vtopé, zamoré se skrbi! —
 „Na srečo ti pijem brezskrbnih let,
 „Na srečo junaško, na kras deklet!“ —

Nalije, napije zdaj jezdec mu drugi:
 „Na srečo vabečih, veselih dni,
 „Kar srečna nam jih prihodnjost rodi!
 „Slovo daj prešnji, sedanji mi tugi!

„Glej, kónjič ponese te v tuji kraj,
 „Odpri veselju, prijatelj, srcé,
 „Glej, sreča odpira ti zlate roké
 „In sreči junaški se v last podaj!“ —

Prijatelj tretji si čašo nalije,
 Prijatelj tretji dekletu napije:
 „Spominu izpijem vince sladkó,
 „Veselju, ki bilo je, več ga ne bo
 „In miru, ki pride mi, če položé
 „Hladeči zemlji v naróčaj srcé.
 „Bog daj, deklè, ti stotero sreč;
 „Saj kmalu poneha srcé mladó,
 „Srcá poneha obup skeleč,
 „Srcá, ki je tebe ljubilo tako!
 „A kadar te drug poljublja ljubeče,
 „Pozabi, da v smerti jaz iščem sreče!“ —

Naprej na daljavo podkove bobné,
 Deklè pa polile so gorke solzé.

Temna osoda.

Valovje reka drvi,
Nanjó se vlegel je mrak,
Vihar po zraku vrši,
Na nebu žuga oblak.

Skoz noč pa čolnič vesljá,
Tuj čolnič, mal in neznan;
Kdo v temni noči jadrá
Valovom, vetrom v bran?

Mladenič s čolnom hiti
In zrè do temnih višin,
Kdaj zvezde svit zablišči
Vodnice nočnih temin.

Zastonj! nebó se zgrozi
In grom odmeva od skal,
Vihar skoz noč zabučí,
— Pokopal čolnič je val!

In kje mladenič cvetoč
Je upal sreče, miru? —
Molčeča, mrtva je noč
In val ne kaže sledu!

Sanje.

O polnoči, ko vse molči
Mi v prsih čudno se budi,
Budi spomin minulih let.
Duh dvigne se mi v znani svet,
Hiti do daljne mi zemljé,
Kjer zlato širi se poljé;
Na polji mala koča je
In roža v njej cvetoča je,
Najlepša celega poljá
In meni le cvetè, vonjá! —
Kaj sanjaš, revno mi srcé,
Saj padel sneg je na poljé
In zima privihrala je
In roži smrt zavdala je!

Pivec.

Nem, osamljen, pozen pivec vino pije,
 Zunaj sneg zapada, zimska burja brije,
 On pa prazni čaše, zlate čaše vina,
 Noč mu je družica in boleost spomina.
 Glavo si nasloni, vino zre žareče;
 „Sam na širnem svetu,“ ustno mu šepeče;
 „Up je in ljubezen, sanje pokopane,
 „Le sovražtvo v srci in spomin ostane.
 „Vino, drug edini, k srcu mi govori
 „In boleost in revo in spomin zamori!“
 Zažari mu vino, vina si naliže,
 Čašo zopet prime, več je ne izpije,
 Solza, grenka solza mu oko stemnila,
 Solza, grenka solza v čašo potočila.

Jetnik.

Po noči na jasno nebó
 Upiram okó,
 Na nebu mi mesec plava,
 Pod njim se žene oblak
 In vétrič lahák
 Mi čelo hladi,
 Pred mano narava
 Molčanje sveto molči, —
 A meni zamrle davno
 Željé oživé,
 Pripeti ime
 Bliščeče in slavno
 Na zvezde neba! —
 A tu zarožlja
 Veriga težeča nogó,
 Na srce pa misel mi pade :
 Saj tebi ni nade!
 In kamen obupno solzó
 Popije, ni jej sledu!

Srcé mi pozabi upa, strahu,
Okó na nebo se uprè
In kolne visoko nebo,
Da vrže luno na črno zemljó;
Da mene, okove raztrè
In svet pogubi! —
A luna molči,
Le zvezdo nebo si utrne
In žar se po nebu razgrne
In večno mine, —
To moji so upi in želje!

Prazno hrepenenje.

Zamrje leto, severa vetrovi
Čez pusta polja mrzlo zabučē,
Ledeni gozde obdajo okovi,
Pod njimi pa drevesa spanje spe;

Iz sivih megel solnce se ukrade,
Zasije gorko in drevo zbudi,
Da v mrzli zimi žene cvet brez nade,
Pomladne dni prepozno ponovi.

A sada nima zapoznelo cvetje
In drugo jutro zamorl ga mraz,
Prešla pomlad, minulo je poletje
Izginil cvetja, zbežal sada čas.

To žarek sreče v revno je življenje,
Minule sanje v prsih ožive,
Kaj hoče srca željno hrepenenje,
Saj sanje zima, vihre zamore!

Moj spomin.

Ko mene smrt objame,
Konča življenja boj,
Objetje hladne jame,
Prinese mi pokoj,

Ni treba, da zelenje,
Da venec krasi prt,
Ni dalo ga življenje,
Ni treba da ga smrt.

Ni treba mi spomina,
Da vnukom govori,
Koga teži temina,
O meni pravit' ni.

Zvonove zazvonite,
Da ponese slovó
Do Save valovite
Čez pólje, čez goró;

Napis pa mi edini
Napišite v spomin:
Bil svoji domovini
Je vedno veren sin.

Povodnja žena.

Sin :

Na nebu úrno drvé se oblaki,
Pod njimi šumenje, vršenje vrhóv,
Po svitli noči, temnéčem zraki
Vrše se jasni plesi duhóv!

Oče :

Srcá ne udajaj temneči svitlobi,
Če z lune žarki se valček igra,
Varúj se mi, sin, v pogúbni zlobi
Čez breg, čez jez ti kmalu zdivja.
Takrát ne vozi čez jasno vodó,
Le v koči ostani mirni in varni,
Duhovi povodnji preradi zlo
Brodniku zavdajo na vodi viharni! —

Omolkne stavec, mladenič molči,
Strmi na noč, na valove jasne; —
,Kdo zunaj!' in glej, sredi kočé stoji
Nebeška žena, podobe krasne!

Čez prsi deviških vabljivo slast,
 Po vratu sneženem zlato se vije
 Bliščečih las in očesa strast
 Seboj te vabi v molčeče samije.

„Kdo vozi čez bistro me, jasno vodó?“
 — Glas jasno ko strune zvoneč jej pravi —
 „Saj plača ga suho, težko zlato!“
 — Vse tiho, valovi šume v daljavi! —
 „In kdor me vozi, ta prstan zlat
 „Podam mu in ž njim poroštvo je sreče!“ —
 „Varúj se duhóv, sin, vodnih gromad!“
 — Valovje vali se vótlo gromeče! —
 „In kdor me vozi, sládko nocoj
 „Ljubečo ljubico mene poljubi!“
 „Jaz vozim te in vihar s teboj
 „In jeza valov me pogubi!“ —
 Valovje gromi in valovje bobni
 Obupno starec roké si vije,
 Veriga rožlja in čolnič hiti,
 Z valovi mladenič se bije. —

Stemni se luna, zglasi se grom,
 Po zraku votli, tužni glasovi,

Čez breg, čez jez se žene polom,
Čez breg, čez jez drve se valovi. —
Pač gleda starec, da tëme zbeže,
Da luna bliščeče žarke razlije,
— Valovi šume in valovi beže,
Valovje brodnika in čolnič krije.

Slutnja.

Visoko podé
 Se sivih oblakov kopé,
 Pod njimi sokol se ziblje
 In pazno ugiblje,
 Pod vejo kje bojazljiva
 Se v gozdu grlica skriva,
 Pa grlice ni,
 Le vrane po lesu vrešče;
 Spusti se sokol čez ravno poljé,
 Po polji kmetič koraka
 In brazda vsaka
 Rodi mu znoj.
 Iz gozda pa vran
 Prižene se črni roj
 In od daleč sede;
 In krokar témán
 Iz temne srede
 Sfrfra in sede na njivo
 In varno pazi,
 Kje črv lazi, —

A nevtrudljivo
 Se kmetič poti! —
 Čuj! grozen se glas glasi!
 Iz jasnih višav
 Pošilja sokol pozdrav,
 S krohotom gavranu pravi:
 „Nikar se s črvi ne bavi
 „In nizkega plena pozabi
 „Saj kmalu povabi
 „Te lepša gostija;
 „Saj kmalu sovrag pridrvi,
 „Steptano zeleno polje,
 „Po polji kri,
 „Po polji junaci leže! —
 „Kjer orje zdaj pólje mož
 „Junak mu bo sin krvavel,
 „Ti s truplom njegovim boš
 „Gostije imel!“
 In sokol pravi,
 Izgine v daljavi. —
 Gavran pa sfrfra
 In nese med trumo celo
 Razširi novico veselo.

Zdaj dvigne se roj temán
Se ziblje čez polja raván,
Grozeče se krohota. —
A kmetič gleda, kaj je, ne ve,
Si zлага tužne pomene,
In bridka slutnja srcé
Z morečim mu pasom oklene.

Pri mrtvih.

Razdrt, mrtèv samostan,
 Po njem vetrovi zvene,
 Nanj roji sedajo vran
 Pod njim menihi leže.

Že dokaj spavajo let,
 Nad njimi zid se drobi,
 Pozabil davno je svet
 Kdo v rakvi žalostni spi.

Le sova plašno frfra
 In moti mrtvecem mir,
 Kostí podgana škrblja,
 Raz strop visi netopir.

Na moje hódi roké
 Ti kost, govóri mi zdaj:
 Je strastno, burno srcé
 Ljubilo, upalo kdaj?

Zdaj kaplja mrzlo raz strop
Se spušča, tebe hladi,
Pač že ohladil je grob
Želenje strastnih ti dni!

Si bil mogočen opat,
Si bil učen, spoštovan,
Al' bil le služen si brat
Bil reven, svetu neznan?

Al' bila, revna si kost,
Gosposke, kmečke krvi?
Pač plemstvo, kakor prostost
Rešilo črvov te ni!

Zakaj obračaš obraz
Mi proti, votlo grozé?
Po udih stresa me mraz,
Žive li mrtvi? kdo ve!

Sem hodi, miren je kot,
Tu mirno spi se, sladkó;
Kdor hodil dalje bo tod,
Vsaj tebe motil ne bo.

Menih, in vendar srečé
Ti našlo mir je, pokoj;
A kdo pač meni pove;
Kdaj strast mi neha in boj!

O polnoči.

O polnoči se nemir budi,
 Močvirje od temnih podob oživi,
 Iz njega bolestno glasi se stok,
 To smrtna je muka, ječanje otrok,
 Nad njim pa ples se mrtvaški pleše!
 Na noč močvirja je grob odprt
 Njim, ki so varljive zavedle jih veše,
 Zavdalo zakrito jim dno je smrt;
 Obraze glej nemirno bežeče,
 Krvavo oko in lice bledeče!
 Kaj vabi me z mrtvo, suho rokó,
 Mi kaže mládo, gróžno glavó,
 Ki v temnem močvirji plava,
 Na njej pa rana krvava
 Reži, iz rane do dnà
 Za kapljo se kaplja spušča krvi,
 Iz usten bledih se tožba glasi:
 „Objela zgodnja temà
 „Življenje je mládo, gorjé, gorjé!“

Nad glavo duhovi se temni vrte
Mrtvaški jim pravi smeh,
Da bitje neha v cvetočih dneh!
Duhá mi prevzame bolesti moč:
„To naše je revno življenje,
„Bežeče veše, mrtvó hrepenenje,
„In stok in reva in smrti noč!“

V gori.

Kaj ogenj bliska raz témno góro,
 Raz témno góro, čez črni les?
 Saj ni plamteči, veseli kres,
 Da v noči mladi junaci veseli
 Bi krese žgali in pesmi peli;
 In vinska tam ne vije se trta,
 Da deve sladko bi grozdje brale,
 Krog ognjev pesmi na noč popevale. —
 Mladenič bled pri ognji leži,
 Iz prsi pa teče počasi kri
 In črno, molčečo poji zemljico,
 In rane junaka bole skeleče
 In ustno junaku toži bledeče:
 „Težkó, težkó je junaku umreti,
 „V zláte mladosti najlepšem cveti,
 „Težkó je srce ob ločitve uri!“
 Pa gleda junak globoke si rane
 Od roke mu sovražne zavdane
 In tiho prosi: „Ustavi, ustavi,

„Se srčne rane mi tok krvavi,
„Da vidim le enkrat še solnce zláto,
„Od stare majke slovo da vzamem,
„Da drago svojo zadnjič objamem!“
Pa bolj in bolj mu kaplja kri
In bolj in bolj mu ustno bleđi. —
Ponehal je svit in omagal ogenj,
Še enkrat visoko plamèn splamti,
Se niža, pojema, vse krog molči!
Iz prsi junaku se stok tresoč
Izvije in zgrne se mrtva noč! —
Skoz noč, skoz les pa se sova oglási,
Da tudi mládo življenje ubegne,
Da tudi na mládo srcé posegne
Smrt s trdo svojo ledeno rokó,
Da tudi pomladi cvetke mrjo!

Nočne podobe.

(Bosanska pravljica.)

Mrtvo brda Bosne dvigajo se k nebu,
 Tiho vije Bosna se po krivem žlebu;
 A vrh brd molčečih četa straži nema,
 Njej na noč očesa spanec ne objema;
 Četa čuje, straži, gleda ravno polje,
 Kjer ubogo raju kleti dušman kolje;
 Bliskajo jej puške, bliskajo handžari,
 Saj s handžarom raju svobodo si stvari.
 Zdaj na les, na brda luna se razlije,
 Iz lesá pa druga četa se izvije,
 Iz lesá vijo se dolge mègle sive,
 Sred' meglâ podobe gibljejo se žive;
 Bela ogrinjala, blede so duhovi,
 Krog trepečih rok se tresejo okovi,
 Ž njimi pa pošasti grozen roj se žene,
 Stok ječi, oj stok je duše pogubljene!
 Za solzó pa solza pada jim krvava;
 Kamor pade solza, zvene rosa trava,
 Zelišče zeleno iz zemljé požene,
 Barve zapeljive, a kali strupene!

Nočni roj koraka, spremlja vik ga sove,
Da lesá temine skrijejo duhove. —
A junaško četo groza prime bleđa,
In z boječim okom gleda vsak soseda;
Tu oglási glas se sivega glavarja,
Tiho drugom vernim starec progovarja:
,Kdo čez zemlje hodi, sred' noči, temine?
,Črni izdajalci lastne domovine!
,Lastni majki bridke sekali so rane,
,Brate vsuževali, dušmanom prodane;
,In krvave spono narod so žulile,
,Sužnjemu mu srage so krvave lile,
,Vsem neznane lile so solze mu mnoge,
,Čule se mu kletve, ko je klel trinoge;
,Kletve pa zemljica črna je sprejela,
,Izdajalcev sebi ni v naróčaj h'tela,
,Iz molčečih grobov jih po svetu tira,
,Njim v zemlji majki ni počitka, mira.'
Starec je omolknil, dvignola se četa
K nebu se glasila je prisega sveta,
Silen glas čez Bosno zlegne se gorato:
,„Za krst častni, bračo, in svobodo zlato!“

Simon Jenko.

Mrzle zemlje te objema krilo,
Kje so, brate, upi, domišljije,
Bolečine, strasti? — Grob jih krije,
Pest prsti jim zadnje je zdravilo!

Upal slave, sreče si naroda,
Njemu v dar život posvetil mladi, —
Jame noč je meja strahu, nadi,
Tam korak ustavi si osoda.

Pel si, kak' ljubezen goljufiva
Laže srcu, kaže divne raje,
A puščave zanje nam podaje,
In pod cvetjem smrtni strup nam skriva.

Pel, da pride dan sinovom Slave,
Da edinst brate nas zedini,
Ene majke se spoznamo sini,
Doba sreče pride nam in sprave —

Zvezde znajo, kdaj nam dan napoči! —
Ni narodu zora zasvetila, —
Ni osoda tebi želj spolnila, —
Temni grob od nas te, brate, loči.

A zastonj ni rana krvavela,
Skrb zastonj ti ni orala lica,
Ni zastonj iz prsi ti evetlica
Božjih pesmi iz solzâ procveta!

Duh tvoj zre zdaj raz neba višave,
Znan mu boj naš, znan je up in reva,
Znano, da junaško še odmeva
Silni glas: Naprej zastava Slave!

Na sorškem polji.

Ob bregu.

Pozdravljam svetišče te gaja!
 Človeškega tu ni glasú,
 Samota me sveta obdaja,
 Šepeče šepet mi miru;

Vodé pod menoj šepetajo
 In luna iz njih lesketa;
 Z valovi in z luno igrajo
 Si ribe po hladu voda;

Nad mano pa brzi oblaki
 Se v daljne daljave drve,
 Prečudne podobe po zraki
 Ustvarjajo svitle kopé!

Oblake, valove bežeče
 Prežene zdaj lahek mi pih;
 Zakaj mi srcé zatrepeče,
 Izvije se prsim izdih?

Z valovi nam ginejo sanje,
Z oblaki ljubezen beži,
Spomin le nam sreče nekdanje
Ostane, — izdihe rodi!

Savi.

Deset zbeži mi kratkih let,
Še drla Sava boš,
Ob tebi jaz bom hodil spet,
Ponosen mož!

Zabóbní takrat mi v srce,
Da krepko mi vskipi,
Da v delo sanje ožive
Mi mladih dni!

In kratkih let zvrsti se sto,
Bobnel bo tebi val,
Pozabljen davno pod zemljo
Že jaz bom spal;

Na tvojem bregu drug bo stal
In sanjal kakor jaz, —
Ljubezen doma bobni val,
Na večni čas!

Spomin.

Na krasni strani gorenjski
Je ravno sorško poljé,
Junaci hrabri slovenski
Pod širnim poljem leže.

Na noč jim zvezda posije,
Se tihi grobje odpro,
Junakov roj se izvije,
Na sivo splava goró.

Vrh starih gor plapolale
So njim gromade nekđaj,
Slovenskim tlam oznanjale,
Da dušman zove na raj;

A zdaj molči vse po gori,
Pogasnil svit je gromad;
Junaci mirno ob zori
Se v grobe vrnejo spat.

Vrba.

Kraj šumeče reke vrba sanja,
 Na valove sive veje klanja,
 Vrh dviguje v temne, nočne zrake.
 Zrak šepeče z vrbo in z valovi,
 Njih šepet ustavi mi korake:
 Glasi govore neznani, novi!
 Sluša, čuti, ne umè srcé
 Govorice temne, neumljive!
 V sanje me glasovi zatope,
 V motne sanje se mi vkloni glava,
 Dni nekdanjih gledam slike žive!
 Sorškega poljá leži širjava,
 A po polji, po deroči reki
 Teče kri, glasé se tužni jeki,
 V boji moj rod meri s tujcem meč!
 Padel je mladenič krvaveč,
 Zgrudil se v krvave je valove,
 A valovi so v naročaj vzeli,
 Nesli dalje v bele ga domove,
 K daljni ljubi, tužni, neveseli.

Ljuba prala je na vodi hladni,
Solze lile so devici jadni
Na valove, na perilo belo,
Saj po ljubem je oko solzelo!
In o njem deklè je val prašalo,
Ni govoril urni val bežeči,
S krvijo porudil je obalo,
Na obali — junoš krvaveči!
Na junaka deva se sklonila,
Duša mladi jej život pustila. —
A nad njima ob deroči Savi
Vrba raste, temne zgodbe pravi.

Gora in ravnina.

„Oj ti gora, gora ponosita!
„Dvigajoča se v oblake bele,
„Zbirajoča grom in smrtne strele,
„Kaj ravnini ljutiš se srdita?“

„Kaj ovija ti ponosno glavo
„Plašč oblačen, tužna megla siva,
„Ne izvira več ti voda živa?
„Kaj le solze liješ na nižavo?“

„Molči, molči, ti nižava tužna!
„Bil po tebi hraber rod je boje,
„Te pojil s krvi potoci svoje,
„Ti predala tujcu si ga sužnja!“

Gora in valovi.

Valovi deroči skale tepo,
Valovi stresajo sivo goro,
Valovi gori grme na uho:

„Raznesi te, gora, strela do tal!
„Kaj mečeš navzdol gromade nam skal,
„Da tek ustavlja bežeči si val!“ —

„Le molči mi val, razjedaj peči,
„Skalovje peri, če v dol se vali,
„Spomin izperi nesrečne krvi!“

„Nad mano mogočen strmel je grad,
„Ubozemu kmetu muka in jad,
„Jaz stresla sem črno zidje v prepad.“ —

In čula je struga, vali molče,
Prijazno se k góre dnu naslone,
In z bistro vodo goró napoje,

A gora zelen požene bršlin,
Solzâ zakrije nesrečni spomin,
Ki lil jih sužnji je kmečki trpin.

Poročilo.

Na vodi vrba molče sloni,
 Junak pod vrbo, pod vodo spi,
 Spi smrt mu v boji zavdano.
 O blede luni, o polnoči
 Iz vode vótlo se glas glasi:
 „Kdaj boj zdivja čez poljano?
 „Kdaj spet junaški zažgè se kres,
 „Kdaj spet na vruga, v krvavi ples-
 „Velé junakom rogovi?
 „Sovrag že davno je dom razdjal
 „In davno mene pokopal val
 „Ter padli stari bogovi!“ —
 Po zraku krepka perut šumi,
 Odgovor, čuj, se skoz noč glasi,
 In sèkol dé v poročilo:
 „Prešlà je noč in zasvetil dan,
 „Čez noč zelena sorška ravan
 „Pognala bor je sedmih vrhov
 „In sedem bode pod njim rodov
 „Narodom pravdo sedilo.“

Prorokovanje.

„Oj, gorje leži na tebi, stari Gorotan,
 „Hlapci tvoji so sinovi, tujcu ti podan!
 „Po gorah, kjer žgali dedje so bogovom dar,
 „Tujcev rod gradi gradove, nam na sram in kvar!
 „Kje ti polja, kje ti gozdje, kje so ti vasi?
 „Tujei so jih razteptali, hlapci smo jim mi!“ —
 Tako toži stari Janko, skliče si sinov,
 Sname ščit in meč opaše, pak zapali krov:
 „Dom je izgubljen, zastonj nam bil krvavi boj,
 „Raz goré v doline, polja vrè sovraga roj;
 „Kdor ne zna služiti tujcu, ne pozna strahu,
 „Proč iz dedne zemlje volit prostega domu!
 „Doli kjer so bistre reke, žitno je poljé,
 „Svóobodno po dedov pravu bratje nam žive?“ —
 Sedem brzih sinov zbere se na starca glas,
 Da pusti očetov zemljo, dedov tiho vas,
 Šest ponosnih je junakov, znan jim boj in smrt,
 Meč orožje je desnici, srcu gnev in črt,
 Sedmi, dete zlatolaso, tugo le pozna
 In ne brani mu otroško se oko solza.

Pot jim gre iz očevine tje na južno stran,
 Kjer poji bobneča Sava sorških tal ravan;
 Sivi otec se ustavi, sinom govori:

„Lepših zrla niso krajev stare mi oči.
 „Preveselo jasno spenja se obok neba
 „In ponosno ga podpira sinji pas gora
 „Rádosten pozdrav šumi nam vod bobneči vir,
 „Nad vodo pa log šepeče srečo nam in mir;
 „Kak' vrše zeleni gozdje in polje cvetè,
 „Vredno, da v krvavem beji zanje mož umrè.
 „Oj ti polje, zlato polje, bodi rodu stan,
 „Oj ve gore, silne gore, vragu stojte v bran!“ —
 Odložili meč in ščit se in zgradili vas,
 Kmalu zibal jim po polji zlati se je klas. —

Kaj po polji, kaj po selih kliče rog na boj,
 Kaj od Save daleč k jugu vre junakov roj?
 Na pomoč pozval je brate silni Ljudevit,
 K njemu zbor hiti junakov s tujcem boj borit.
 Bili boj so, boj obupen, ali tužen glas
 Gre čez zemlje, gre čez polje, pride v tiho vas:
 „Ljudevit, posavski sokol, k nebu se je vspel,
 „Njemu vrag je perutnico z britko strelo vzal!“ —

Kaj žari po strmih gorah, bliska čez polje?

„Frankov sila nam s Frijulei nosi smrt, gorje!“ —

Meč opašejo junaci, desna zgrabi mlat:

„Hajd na vruga v smrtne gosti, bratje zadnjikrat!“ —

Janko zbere si sinove, tužen govori:

„Kakor listja je sovraga, nam zastonj bo kri;

„Vas in mene v svetem boji častna vabi smrt,

„Tujeu last bo domovina in naš rod zatrt!

„Ne zatrt! Najljubši sin mi, dete poznih let,

„Vrni se na dom očetov, mirno orji svet;

„Tujeu vkloni tužno glavo in zakoplji meč

„Smrtnega strahu sovragu bliskal ne bo več.

„A po tebi bodo vnuci ter za rodom rod

„Hlapci tujeu v svoji zemlji, tujec jim gospod,

„Revni rod naš bo pozabljen, svet ga ne pozna,

„Da probúdi meč se v zemlji sorškega polja,

„Bliskne in oznani rodu, da prišel je dan,

„Da iz lastne sile tuje spone strè Slovan,

„Da v narodov svitlo vrsto zadnji stopi brat,

„A ne boja, mir in spravo vsem oznanjevat!

„Vnukom poznim pa poroči znamenje teh dni;

„Nam iz grobov, nam iz srca bor zazeleni,

„Silno deblo mu razširi v sedem se vrhov

„In pod njim si v zvezo roko sedem da rodov.“ —

Šel je starec, šli sinovi in sovražnih sil
Vrste zadnjič je junakom silni meč kosil,
Nikdo njih povrnil ni se pod domači strop,
Tuji meč na sorškem polji skopal jim je grob;
Polje, grobe pa je vnukom služni plug oral
A nad poljem ter nad rodом silni grad je stal.
In tako je leta, leta polje gnalo cvet,
Kje je tujca grad, kje dedov rod čez tisoč let?
Tujca grad je sovam stan, a prost je hlapcev rod,
Last mu dedov krasna zemlja, lást mu zemlje plod.
Glas pa temen gre po selih, vragu v strah, trepet,
Da na noč čez polje mečev čuje se žvenket. —
Zgodbo sivi ded je pravil, slušal ga je vnuk:
„Kdaj je, dedek, konec bojev, konec rev in muk?
„Kdaj pač iz krvi požene zemlja srečni bor,
„Kdaj roko si k miru, spravi da narodov zbor?“ —
„Črno zemljo prašaj, dete, nje naročaj ve!“ —
„Moč ni zemlji govoriti, solze jo duše!“ —
„Če ne more govoriti zemlja vsled solzâ,
„Prašaj mi neba višave, Bog na nebu zna?“ —

Slovo.

I.

Ljuto se peni
Burno morjé,
Silni brodovi
Ž njim se bore.

Votlo grozeče
Dviga se val,
Zbija ob robu
Sivih se skal.

Brezdno globoko
Zdaj zazija,
Brod se pogrezne,
— Žrtva morja!

„Brod ugonobil
„Grozni je val,
„Varuj se čolnič,
„Reven in mal!“

„Poti vladar ti
„Val bo, vihar,
„Upi ti jadra,
„Skrb ti krmar!“

„Čakaj, čolnar, da
„Leže morjé,
„Zvezde vodnice
„Nanj zablišče!“

„Kaj mi do morja,
„Ak' mi grozi,
„Čolnič odnesi
„Upe, skrbi!“

„Ako poginem,
„Nikdo ne ve,
„Lile ne bodo
„Zame solzé!“

II.

Ločiti se moram,
Rokó mi podaj,
Bog ve, če mi daš jo
Pozneje še kdaj!

Čez góro, glej, klanec,
Po njem mi je pot
Od tebe za góro,
Kjer tuj mi je rod;

Samoten bom hodil
Po tujih zemljáh,
Tolažbe ne v smehu
Iskal, ne v solzáh.

Sneg pade po gorah,
Zapade stezè,
Zapade mi pota
Do tebe, deklè!

Sneg pade po ravnem
Zapade poljé,
Zapade tud' moj grob
Sred' tuje zemljé.

III.

Ostani mi zdrava! Čez dokaj let
 Jaz vrnem se v ljubi, domači svet;
 Korak med molčanjem mi križnih vrst
 Obstane, kjer majko pokriva prst,
 Da zemljo poljubim in križa les,
 Molitev k očetu se vspnè nebes;
 Da grob porosi mi potok solzâ,
 Kaj krije, otroško srcé le zna. —
 In sredi obstane korak vasi,
 Pozdravljat prijateljev davnih dni;
 In brate in sestre pozdravljal bom,
 Pozdravljal očeta ponižni dom;
 Pozdravljal bom ljube in znane vse,
 Pozdravljal le tebe ne več, deklè!
 Čez vrt mi je pot in na vrtu bo
 Tvoj sinek si dete igral sladkó,
 Poljub na cvetoča mu lica dam
 In pot me odpelje, — sam Bog ve kam!

IV.

Podaj mi žuljavo roko,
Ponos ti je in čast;
Je knezu žezlo, caru svet,
Je tebi zemlja last!

Ne krasi prstan ti je zlat,
Ožulil jo je plug,
Saj žulj najlepši jej je kras,
Saj plug je delu drug.

Kaj pismo, kaj pečat, če mož
Besedo možko da,
Za pismo desna, za pečat
Pa žulj krvav velja!

Če zove dom in meč dvignó
Ti žuljave roké,
Sovrag zatrepeta, beži
In grobje se množe;

A kadar žuljave roke
Objamejo deklè,
Slovenski zemlji na ponos
Krepak se rod svetè.

Podaj mi žuljavo roko,
Tujina je ne da,
Čez kratek čas, čez malo let
Daj spet mi jo doma!

V.

Kaj srcé me revno tožiš,
Tožite oči solzé,
Da sem pustil rodno zemljo,
Pustil sorško sem poljé.

V ljubem kraji, v tihem gaji
Droben ptiček je zapel,
S pesmico si vabil ljubo,
Gnjezdo zidati začel.

Kaj za gnezdo so hoteli
Ozko mu podati klet?
Ptičku dom ni kletka ozka,
Ptičku dom je širni svet.

Ptiček pa razpel je krila,
Pustil ljubljeni je gaj;
Molči srce, proč mi sólze,
Da sem pustil rodni kraj!

Na tujem.

I.

Ti oblak mi plavaš
Daleč k naši strani,
Tam na ravnem polji
Sorškem mi obstani.

Koča borna mala
Kraj je bele Save,
Stara v njej mi mati,
Nesi jej pozdrave!

Ako mila majka
Zame k Bogu moli,
Reci jej: „Pozabil
„Te ne bo nikoli!“

Ako jej trepeče
Sree zarad mene,
Reci jej: „On šel je,
„Kamor up ga žene!“

Ako pa solzi se,
Da se ni zgodilo
Kar srcé je majke
Si molče voščilo,

Plavaj, plavaj dalje
In spoštuj solzice,
Saj teko čez stare
Revne majke lice.

II.

Cvetoče drevo, kaj tuje poljé,
Kaj tiho ti vetrič šepeče?
Srebrni potočič, kaj govore
Z valovi ti cvetke dišeče?

Pomladi radost drevo šepeta,
Val pravi o srečni ljubavi, —
Pa tuj mi je jezik tukaj doma
Sreé mi ne ume, kaj pravi.

III.

„Kaj potuješ, potnik, zemlje tuje
 „Brez spremljalca, druga dolgi poti?
 „Kaj zavdalo jad ti je siroti,
 „Da nebo te jasno ne vzraduje,
 „Ne vzraduje kras te naših krajev,
 „Cvetno pólje, senca tihih gajev?
 „Daleč ti je otec, ljuba mati,
 „Al' za ljubo ti je žalovati?“
 Lepa deva tujcu govorila,
 Lepa deva v cvetu dni pomladnih,
 Pa mu vina v čašo natočila,
 Sedla k njemu v senco lip je hladnih.
 Tužno tujcu glava se sklonila,
 Ljubo tujcu deva besedila:
 „Oj govori, tujec, zlato moje,
 „Kaka tuga zjeda srce tvoje?“
 Mrklo tujcu zažarelo oko,
 Pravil devi je o časih davnih,
 Pravil jej, da to polje široko
 Last slovanskih dedov mu je slavnih,

In da drug rod zdaj tu gospoduje,
To da v srcé. ga boli najhuje.
Pa ne úme, kaj on pravi, deva,
Róko prime, ljubo mu veleva:
„Bledi tujec, bodi ti pri meni,
„Tebi legla je v srcé bolezen —
„Tu bobne potoci in zeleni
„Vrti, logi njih pijo vodice,
„Tu zdravilo bo ti sad gorice,
„Tu zdravilo — verna ti ljubezen.“
Mlada deva lice zarudelo
Je zakrila si z ročico belo, —
A zastonj odgovora si čaka,
S smertjo v sreci tujec dalj' koraka;
Gleda solnce, solnce jasno sije
Bel oblačič se pod solncem vije,
Seveta se, duhti narava cela, —
Tujca sreč ni se razevetela!

IV.

Sam sedim pri mizi,
Misli me teže;
Tužno, zapuščeno
Tujcu je srce.

Zame ljube, bratov
Tuji nima svet;
Moje gorko srce
Je zamoril led.

Dušo mi unemal
Je poguma plam,
Dušo s telom reva
Tlači k revnim tlam.

Sam sedim pri mizi,
Misli me teže,
Blizu hladna zemlja, —
Daleč je do nje!

V.

Visoko vrh sive, skalne goré
 Zvenele so zlate nam čaše;
 Globoko čez dol in čez rávno poljé
 Odmevale pesmi so naše;
 Srcé so mladostne mamile nam sanje,
 Unemal pogum nas in božal je up;
 Navdušeno v zbor nas združilo pevanje,
 Pobratile čaše, pobratil poljub!

Vetrovom enako nam leta beže!
 Kje bratstvo, kje sveta je zveza?
 Vam blagor, ki spíte v objetji zemljé,
 Življenja ne tepe vas jeza!
 Raznesli nas druge so jezni viharji,
 Pozabljeno davno, kar zbor nam je pel;
 Bog up in ljubezen in sanje obvarji,
 Spomin le ostal nam, ko listek je vel!

Ti pevka, rodu sorodnega hči,
 Probujaš minule mi čase,

Na dan se zamrli spomin mi budi,
Ko čujem pozabljene glase;
Ne pazi mi sólze, nikdó je ne vidi,
Še enkrat do srca mi pesem zapoj,
Potem pa zadosti, odidi, odidi,
Teško mi je čuti: „kje dom je moj?“ —

VI.

Na tujem tujcu mladih let,
Težkó pustiti mi je svet!
Pustiti up in strah in strast,
Mladenških sanj nebeško slast;
Težko pustiti cvet polja
In solnca žar in kras neba,
In ptičkov petje, ki žgole
Na daljno našo stran hite!
Jaz, ptički, čul vas več ne bom,
Pozdravite mi ljubi dom,
Pozdravite gorenjsko stran,
Pogorja sneg, polja ravan,
Na ravnem polji Save pas,
Kraj burne Save mirno vas,
Leseno kočó sred' vasi
In majko, ki se v njej solzi!
Recite jej, da svet pustim
Se z hladno ljubo poročim,
Da ljuba bela mi je smrt,
Mrtvaški ž njo me združi prt,

In da najteže mladih let
Mi beli je pustiti svet,
Če spomni tuga mi srca
Se doma, spomni nje solza!

VII.

Globoko v jezeru gledam
Podobo krasnih zemljâ,
Dobrave, lóge cvetoče,
Vrhove strmih gorâ;

Oblak čez góre se vije,
Ovija sivo glavó
Poji jo s hladno vodico,
Navzdol potoki deró;

Deró med kočé, med sela,
Deró med cvetno poljé,
Po polji rod je ponosen,
Mu v prsih zlato srcé.

Ne zrem v jezero čisto,
Le v svoje gledam srcé,
Tam verno kaže se slika
Slovenske drage zemljé.

VIII.

Tri ptičice urne in male
Na jug nad mano hité,
Do krajev, kjer zbijajo skale
Zemljâ slovenskih vodé.

Na ravnem se prva ustavi,
Kjer polja zgrinja se cvet;
Da milo domovje pozdravi,
Slovenski ljubi mi svet.

In druga na jasne višave
Se vspnè vrh strmih gorâ,
Da bratom razpošlje pozdrave
Slovanskih širnih zemljâ.

Spusti nad zeleno gomilo,
Kjer majhen križec stoji,
Se tretja in toži tak' milo,
Da majka v grobu mi spi.

Saj ptičice niso bežeče,
Srca so vroče željé,
Iz tujih mi krajev hiteče
Do naše drage zemljé.

IX.

Ti kapljica, las te otresel
Raz rosno, nemirno je glavo,
Čez gore bo vetrič te nesel
Razlil v bobnečo te Savo.

Raz strme goré boš drvila,
Boš krasne si gledala kraje,
Pozdravi, oj kapljica mila,
Domače mi loge in gaje!

In čuj! Pridrviš mi do skale,
Sanjaje pod bregom sameva,
Nad njo pa so vrbe pognale,
In mah zeleneč jo odeva;

Okoli bregovje se melje
In družo deroči se Savi,
Do skale če pot te pripelje,
Pri skali se kaplja ustavi!

Počij na zeleni mi skali
In sive mi vrbe pozdravi;
Saj stari prijatelji kmali
Ob beli se vidimo Savi.

Stara pravda.

(Povest v verzih.)

I. Raj.

Večerno solnce so sprejeli
V naróčaj raz nebo oblaki;
Čez log, čez polje tihi mraki
Peruti temne so razpeli;
Nerado zlato solnce vzame
Slovo od ljubljenih gorâ,
Poljub jim prvi zjutra da,
Zvečer s poslednjim jih objame, —
A vendar se ločiti mora!
A pri slovesu zaplamti,
Da gora v zlatu zažari,
Tako ni krasna zlata zora,
Ne v jutru porojeni dan,
Tako žari le devi lice,
Če prvi je poljub podan
Mladenču, ktereга device
Izbralo čisto je srce. —
In solnce zajde, vse molči,
Vrhovi gozdov ne molče,
Pe vrhiv z listom list šepeče,

Skrivnosten govor govori. —
Večer budi nam slike sreče,
Duh dvigne v svet se domišljije,
Sedanjo revo nam zakrije
In dni bodočih raje kaže;
Srcé pa sanjam se poda,
Zastonj razum mu šepeta:
„Le sanje so in up ti laže!“ —
Na véčer sluša vnučič deda
Povedke o minolih dneh,
O bojih ded mu pripoveda,
O dobrih vilah, o strahih,
O mori, strahu mu temin,
O hudem volku besedi,
A dete sluša in molči,
Srcé pa hrani mu spomin. —
Na véčer izza sten oblačnih
Izide mesec, kralj visok,
Na čast mu, na višavah zračnih.
Neba se razsvetli obok;
Čez svitlo stopa kralj višave
In žarkov iz višine jasne
Pošilja doli na nižave,
Pozdravljat sestre, zemlje krasne. —

Obstal je mesec sred' noči,
 Obstali žarki mu tresoči
 Na strehi, na ponižni koči
 Med sadnim drevjem sred' vasi,
 Vasi kraj bele, bistre Save,
 Kjer silna reka na nižave
 Valov pogubno silo žene,
 Ob sive meče jih peči,
 Da trga breg se, log bobni,
 Kršé se skale osamljene.
 Pred kočó na ponižni vasi
 Veselja čujejo se glasi,
 Dekleta brhka rajajo
 Roké si v raj podajajo,
 Krog stare lipe se vrte,
 Skoz noč se pesmi jim glase. —
 Pod lipo pa možje veljavni
 Se krasne vesele mladine,
 A zraven si bude spomine
 O sreči, o ljubezni davni.

A kdo je starec sivih las,
 Ki krogu častnemu središče
 Med srečo radosti ne išče?

Kaj petja ga ne gane glas?
Zakaj le njemu ne zaveda
Srcé se sreče, katero gleda?
Al' mu sedanjost, al' spomin
Rodi britkosti bolečin?
Pač britko ga srcé skeli,
Če stari Sojan misli dni,
Ko gledal je srdite boje,
Plamen vasi, gradov požar,
Ko štel je kmeta divje roje
In gledal grozni je vihar,
Ko kmet s zdivjano je desnico
Boreč za staro se pravico
Na svoje se trinoge vspel,
In pravo od Boga mu dano,
In pravo nikdar pripoznano
S krvavo pravdo sam si vzел!
In Sojan sam prijel je mlat,
Zidovje rušil je gradov;
A padel je za bratom brat
In hujša sužnost, jarem nov
Je tlačil nje, ki so ostali! —
Pač stara rana krvavi,
A kdo ž njim čuti? Saj glasi

Se glas veselja! Kmali, kmali
 Pozabijo se bivše reve! —

Zarajale kolo so deve;
 Mladenčev zbor okrog stoji,
 Visok, ko jelke vrh gora,
 Krepak, ko hrastje sred' polja;
 Kako oko žari, plamti,
 Ko gledajo čarobni ples,
 Lepoto lic in slast teles!
 Mem' njih pa deve rajajo,
 Zdaj bližajo se jim vabljivo,
 A urno spet uhajajo
 In smejajo se nagajivo.
 Hitreje se vrti kolo,
 Da komaj spremlja ga oko,
 Beži, se sklepa, širi, oži,
 Obstane, zopet razdivja;
 Vmes tužno, strastno gosel kroži,
 Budi čutila dnu srca;
 Vse sanje, kar večer jih hrani,
 Glasovi dihajo ubrani
 Pojo ljubezen in želenje,
 Pojo brez upa hrepenenje. —

Omolkne gosel, ples konča!
 Pod staro lipo starce sive
 Devic cvetoči krog obda,
 Krog starih debel rože žive!
 In mila pesem se zglasi,
 Iz srca srcu govori,
 Da britke zamori spomine,
 Prežene srcu bolečine:

Tužno zemljo krije zima,
 Burja jo mori moreča,
 Zemlja rožic, ptičic nima,
 A trpi, trpi molčeča!

Saj poljubi tužno lice
 Zemlji pomlad, pomlad jasna
 Probudé se v njej cvetlice
 In na njej se radost glasna.

Stari otec, otec sivi,
 Tvoja pomlad, hčerka mlada,
 Staro radost ti oživi,
 Novi radosti je nada! —

Med pesmijo, pri živem plesu
 Prišle so Sojanu solzé
 Neznane staremu očesu;
 Al' mu veselje lica moči,
 Al' polni tuga mu srcé?
 Veselje, da v leseni koči
 Mu mlada Jelica cvetè!
 Ponos njegov, njegovo vsè!
 Je tuga, da o nežnem sinu
 Sledu ni več od groznih dni,
 Al' slika v žalostnem spominu
 Si zopet grozni boj in kri?
 Solzé so lice mu močile,
 A kdo človeškega srca
 Skrivnosti, tajnosti pozna,
 Pozna občutkov temne silé?

Pevanje neha in razdere
 Kolo cvetočih se deklet;
 Junak najlepši pa izbere
 Si njo, ki vse vasi je cvet;
 Izbere Jelico, pozdravi
 Jo z golo sabljico v desnici;
 Ko jutra zora na višavi

Zarudel je obraz devici,
 Roko poda mu sramožljivo,
 Ž njim prvi častni ples zaraja;
 Oko mladenču bliska živo,
 Z lepoto deve se napaja;
 Po sablji luna mu igra,
 Da živi ogenj gre iz nje;
 Neznani čuti mu srca
 Se mlade duše polaste;
 Mladenič sabljo zavihti,
 Pripravljen srčno dati kri
 Za devo, ki mu ne vedé
 Prevzela mlado je srcé.
 Tako so dedje raj rajali
 Dom védeli in čast braniti,
 Potomcev borni rod se hvali,
 Da tujcu roko sme ljubiti!

Končala sta! Zdaj deva vsaka
 Izbere ljubega junaka,
 Na prsi šopek mu pripnè,
 Da ž njim veseli raj pričnè.
 Komu pa dev najlepša, Jela
 Cvetoči šopek je pripela?

Ne prašaj! Mlado jej srečé
 Ne sanja še ljubezni sreče,
 A videlo oko ljubeče
 Je starca Sojana solzé;
 In starcu šopek je podala
 In njemu mehka je ročica
 Otrnila solzó iz lica,
 Pri starcu deva je ostala! —

Pod staro lipo pa veselo
 Rajanje zopet je pričelo;
 Med rajem pa se vrisk glasi,
 Saj roka ljubico vrti!
 In petje zlega se čez vas,
 Med petje šum šumi vrhov,
 Med šumom grom gromi valov,
 Večera, zemlje naše kras! —

Kaj šum potihnil je glasán,
 Rajanje živo je zastalo?
 Kaj vsako se oko na stran
 Je hočeš, nočeš obračalo?
 Pristopil k plesu je junak
 Ko jelka raven in krepak,

• A mrzel je obraz in bled
In ustno kaže srca led;
Med živo stopil ni kolo,
Ni z radostjo se radoval,
Čez ples je bliskalo oko,
Junak pa s puško si igral.
Obnašanje, orožje tuje
In noša tujca oznanuje;
A bila ni navada naša,
In ni, da se „odkod si?“ praša,
Komur je hlimbe duša prosta,
Z veseljem ga sprejmemo gosta;
Med goste tujca so sprejeli
In dalje rajali veseli;
Le Sojan je pozabil plesa,
Spomin se daven mu budi,
Od tujca lica mu očesa
Mogoče odvrniti ni;
In zopet mu minule sreče
Se slike kažejo vabeče,
In srca skrivno hrepenenje
Mu tiho šepeta: „Pač tak
Uzrastel tvoj je sin junak,
Če mlado še živi življenje!“ —

A že za mrakom noč je mila
Po zemlji razprostrla krila,
Ponehal raj je in pevanje,
Potihnil je veselja glas,
In legel mir na tiho vas,
Zavil jo v nočne, sladke sanje;
Z nočjo pa je tihota mraka
Odnese tujega junaka.

II. Prvo snidenje.

Skoz tihi gaj, skoz noč molčečo,
Kraj Save po bliščečem prodi
Kam urna pot, junak, te vodi?
Kam z reko ti hitiš bežečo,
Ki brez miru navzdol divja?
Kako vabljivo log počiva,
Po njem se lune svit razliva
In noč mu sanje šepeta!
Počitka čas je nočni mrak,
Postoj na noč, počij, junak,
Če pokoj ti srečé pozna!
Pred tábo, glej, se pas gorà
Dviguje na neba višave;
Ponosno res na pleše glave
Opira se neba obok,
A divje hudourni tok
Navzdol se meče pogubljivo
In gore snežne so vrhove
Zavile v mrtvo meglo sivo,
Počij na noč, ko mir te zove!

Mladenča noč ni premamila,
Naprej stezà ga je vodila,
Vodila v temne ga daljave;
A zdaj oko mu ostrmelo,
Strmelo je v podobo belo
Slonečo kraj bobneče Save;
Ob reki zrla je devica
Na reko, na srebrni val;
Solzé utrinjala iz lica;
Strme mladenič je obstal
Si tiho šepetal prašanje:
„Al' sanje so, varljive sanje,
„Al' ožive minuli dnevi,
„Ko vile rod so naš ljubile
„In solzni zemlji, večni revi
„Veselja zlate vence vile?
„Povest nam davnih časov pravi,
„Da gorska deva, vila bela
„Še v nezmagljivi je ljubavi
„Za krasnega mladenča vnela;
„A val pokopal je junaka,
„Mu v dnevih cvetja smrt zaval,
„Po njem zdaj zapuščena plaka
„Samotna vila sredi skal

„In čaka, da valov jej sila
 „Povrne, kar je pogubila.“ —
 Tako srce mu je prašalo,
 Oko pa v devo zrla zalo;
 In če se mora obrniti,
 Odkazati stopinjam pot
 Čez drobni pesek, beli prod,
 Od nje ne more se ločiti,
 Le nje mu iščejo pogledi
 In ustno se odpre k besedi:
 „Oj roža, krasno ti deklè!
 „Očetu, materi radost,
 „Kaj tužno ti oko mrjè,
 „Kaj lice ti temni britkost?
 „Kam usten je čarobni smeh,
 „Poljubom le ustvarjena
 „Z lepoto so nadarjena.
 „Kaj luna v rajskih ti očeh
 „Obseva žalosti solzé?
 „Kdo mlado žali ti srcé?
 „Je oče kriv, je mati siva,
 „Da solza ti oko zaliva?
 „Al' pa sinoči je pripel
 „Junak ponosen čez vodo.

„Na zlato jutro vzel slovo,
 „S seboj device srce vzel?“ —
 „Odpusti, tujec, Bog ti greh,
 „Da žališ tužno mi srce,
 „Nedolžno žališ mi ime,
 „Britkost ti moja je v zasmeh!“ —
 „Odpusti, sladko mi deklé!
 „Le jezik kriv je, srce ne!
 „Saj črno morale bi biti,
 „Hudobe polno in laži,
 „Da take misli si goji,
 „Da tebe hoče žalostiti.
 „Oteri solzno si oko,
 „Naravo glej v mladem cvetji,
 „Iz zemlje v sladkem je objetji
 „Pomlad izvabilo nebo!
 „Na skriven kraj, glej, drobna ptica
 „Si malo gnjezdice nanaša,
 „Nje sreča tebe, deva, praša:
 „Zakaj se ne zvedre ti lica?“ —
 „Kako srcé bo pač veselo,
 „Zapúščeno mi, osamelo!
 „Pod zemljo mati mi počiva,
 „Ni brat, ni sestrica mi živa!

„Na vasi, deve, glej, vesele
 „So rajale in pesmi pele,
 „A mene s čudno silo gnalo
 „Milobo slušat je glasov;
 „Prevzel me čut neznan je, nov,
 „Sreé o sreči je sanjalo;
 „Prevzele dušo so mi želje,
 „Očesu pa, pač nevedé,
 „Prišle otožne so solzé,
 „Saj meni znano ni veselje!
 „Nikar devica mi ne toži,
 „Prisojena pomlad je roži,
 „Prisojen cvet o srečnem letu;
 „Prisojeno je tud' dekletu;
 „Da jej srcé deviško ljubi
 „In kadar mož ljubeč jo snubi
 „Oklene njega se ljubeče
 „In ž njim cveto jej dnevi sreče;
 „In tudi ti ljubila boš,
 „Se s čuti sladkimi pojila
 „Oj srečen, stokrat srečen mož,
 „Komur tako bo sreča mila!“ —
 „Oj molči, tujec, nežnih let
 „Le sedem štejem in deset

„In znano srecu, umu ni,
 „Kar jezik tvoj mi govori!“ —
 „Oj tiho, tiho, krasna deva,
 „Od rajske pač lepote take,
 „Kakor od tvojih lic odseva,
 „Po celi zemlji krog junake
 „Skelele rane bodo kmali.“ —
 „Oj, tujec, kaj srecé ti laže,
 „Kaj zlobno jezik se ti šali?
 „Sladkost njegova strup mi kaže!
 „Da varaš mi sree upljivo,
 „Pogubno se in zapeljivo
 „Oku jeziku v zvezo druží,
 „Iz ust pa sladka govorica
 „Nevredni družbi vredno služi.“ —
 „Oj tiho, tiho ljubeznjiva,
 „Boječa, mlada golobica!
 „Globoko v prsih se nam skriva
 „Ljubezni mlade nežni cvet;
 „A kakor roža zacvetè,
 „Če svetlih žarkov, jo objet,
 „Jej pošlje solnce iz neba,
 „In roža solneu se odprè,
 „Z vonjavo sladko vse navda,

„Tako ljubezen nam uzklije,
 „Če kakor solnce nam zasije,
 „Kar prej le sluti nam srcé.
 „Ti deva si edino mila,
 „Ljubezen mojo probudila.
 „Al' mrazi naj jo zamore?“ —
 Devica roka mu objame,
 Poljubov ustno mu želeče
 Poljubi lice jej rudeče,
 Od sladkih ust poljub si vzame;
 Nje roka skuša mu braniti,
 A nje oko se ne jezi
 In ustno samo jej želi,
 Kar roka hoče odvrniti. —
 A deva zarudi ko roža,
 Okoli se ozre plašnà,
 Zastonj junak jej lica boža,
 Odnese bela jo stezà
 In kakor srnico gorovje
 Zakrije breg jo in grmovje.

Za njo junak strmi molče,
 Kaj misli, hoče, sam ne ve;
 Za devo hoče pohiteti,

Za njo ženo ga srca želje,
Al' prosta volja, al' povelje
Mu drugo kaže pot po sveti?
Drugam odnese ga korak,
Temota skrije ga noči,
In kmali skoz duhteči mrak
Le reke urni val šumi.

III. Konjar.

Na strmi grad dojezdil je
Neznani mladenič drugi dan,
Po noši boren kmet poljan,
A vendar kmet nikakor ne;
Kako ponosno mu je lice,
Oko ognjeno mu žari
In mirno krepka moč desnice
Konjiča iskrega kroti.
Čas boj je bil je, čas viharen,
Po zemlji dušman je divjal;
Ni borna koč, grad ni varen,
Da meč bi ju ne varoval;
In dobro dožel bil je vsak,
Kdor bil za boj je čvrst junak;
Mladenča je sprejel gospod
Prašaje ne: kdo si, odkod?
In kmali vestno in marljivo
Mu konj ponosnih čredo živo
Mladenič je oskrboval
In verno mu in skrbno služil:

O tih, samoten je ostal,
 Z nobenim ni se drugom družil. — —

Iz grada čez ravan zeleno
 Je zrla lepa grajska hči;
 A polja cvet je vabil ni,
 Oko blodeče, izgubljeno
 Lepote gledalo ni kraja,
 S spomini dušo si napaja
 In ustno tiho šepeta:
 „Zvečer ob Savi prvič lice,
 „Poljubil je junak device,
 „Kdo bil je? Bog na nebu zna!
 „Odnese tiha ga je noč!“ —
 Pod gradom mémo pa pojoč
 Prijezdil novi je konjar;
 Zakaj omolknila je deva,
 Kaj rudečice božji žar
 Deviško lice spreleteva?
 Konjar na okno se ozrè,
 Na oknu več device ni,
 A pesem njemu se zglasi
 In pesem trdi zid prodrè:

Široko ravno je polje,
 Visoke strme so gore;
 Na polji kliče sestrica
 Raz goro bratca svojega:
 „Oj čuješ, bratec, sred' polja
 „Sestrica kólo ti ravna;
 „Dozvala sem junake vse,
 „Le tebe, mili bratec, ne!
 „Si zlomil sabljico britkó,
 „Si konjič zlomil je nogó?“ —
 Sestrici bratec govori:
 „Konjiču, sablji zlega ni,
 „A zlo je bratcu tvojemu,
 „A zlo je srcu mojemu;
 „Jaz konj'ča brzega brzdam
 „In s zlatim sedlom ga sedlam,
 „Da sivo goro popustim,
 „S teboj se v kólo uvrstim;
 „A sree, meni gospodar
 „Junaku mi veli: nikar!
 „Odjezditu mi ne pusti!
 Mi toži britko in ječi:
 „Vrh gore rožica cvetè,
 „Krasneja, kakor druge vsè;

„Če v ravno jezdiva polje,
 „Pa mene zamori gorje,
 „Ker več ne vidim rožice,
 „Ki meni je na zemlji vse!“ —

Po grajskem vrtu se šetala
 Je lepa deva na večer,
 Narava sanje je sanjala,
 Glasu ni družega nikjer,
 A vendar skrbno in boječe
 Po vrtu nosi jo korak,
 Srcé želi jej in trepeče,
 Da tihi razodel bi mrak.
 Kar njej je z nezmagljivo silo
 Mladostno dušo premamilo.
 Visoko k nebu velikani
 Se temnih dvigajo dreves,
 Iz njih pa tih šepet peres
 O sreči šepeta neznani,
 Uho jej mil prevzame glas:
 „Te strah noči ni in samije?“
 Trepeči devi pa čez pas
 Junaška desna se ovije; —
 Potihnil šum je po vrheh,

Omolknila so vej peresa
 Časte z molčanjem srečo dveh,
 Ki tukaj našla sta nebesa!
 Le sladka noč poljube vroče,
 Izdihe mogla bi odkriti,
 A noč ne more govoriti,
 In, ak' bi mogla, vem, da noče!
 Narava, bodi mi češčena!
 Tud' jaz sem nekdej te poznal,
 S teboj mi duh se radoval,
 Je sreča klila nekaljena;
 A zdaj le temno sluti duša
 Še srečo, sanje prošlih dni;
 Zastonj si ponoviti skuša,
 Kar nikdar več ne oživi!
 „Odití moram! Za nocoj
 „Poljub poslednji bodi ta!“ —
 „Oj ljuba, malo še postoj;
 „Glej, mesec ravno iz meglâ
 „Na zemljo žarke je razlil,
 „Razsvetlil pota in stezè;
 „Ljubečim je prijatelj mil,
 „Če varna sreča jim cvetè,
 „A kjer skrivaj nam klije sreča,

„Družica noč nam je molčeča.“ —
 „Zastonj! Kako srcé trepeče!
 „Ljubiti pač te je krivica!“ —
 „Le tiho, plašna golobica,
 „Krivica ni srce ljubeče!“ —
 „Sluš! kaj šumi po temnim drevji?“ —
 „Slavulju sanja se v vejevji.“ —
 „Če otec zve, strah me prevzema,
 „Da grad na noč sem zapustila!“ —
 „Glej, luč je vsaka pogasnila,
 „Na grad pa legla noč je nema.“ —
 „Oj z Bogom, ljubi, z Bogom zdaj!“ —
 „Še en poljub mi, ljuba daj,
 „Še en!“ a deva je zbežala,
 Zaprla vrata so se v gradi,
 Na drugo stran pa pot je mala,
 Po njej konjar je hitel mladi.

A zdaj pa vsako ga je noč
 Stezica bela pripeljala
 In noč in mesec sta slušala
 Mladenča, ki ljubezni vroč
 Poljubljal krasno je devico;
 A med ljubezni govorico

Prešla je noč, prišla je zora
In čas, da se ločiti mora! —

A nekaljena sreča dana
Ni sinu revnega zemljana;
Spozabi včasih morebiti
In srečno čuti se srce,
A kmali prošlo mu gorje
Veli, prihodnje zlo slutiti. —
Z glavico v mehko dlan podprta
Sedela je grajščaka hči
In gledala po drevji vrta,
Kak' cvet za cvetom se gubi,
Po zemlji sapa ga raznaša;
Devica pa se tiho praša:
„Kaj kaže temna moč prirode?
„Al' smo enaki cvetju mi,
„Enake cvetom, nam osode?“
Še tiho ustno besedi,
Odgovor znan jej glas šepeče:
„Kdor sebi samemu veruje,
„Ne straši se varljive sreče;
„Dokler so srcu dvombe tuje,
„Dokler ljubezen ti ne zvene,

„Ni srcu vera v druge vzeta,
 „Ti sredi zime se ledene
 „Pomlad in večni raj razcveta;“
 Na strani jej konjar obstal,
 Prijel je roko, ljubo djal:
 „Zakaj si tužna, golobica?“ —
 „Ko gledala sem cvete vele,“
 — Mu tiho govori devica, —
 „So tužne misli me prevzele
 „In razžalila se mi duša;
 „Nedolžni, beli cvet poglej,
 „Kako ohraniti se skuša
 „Na ljubem mestu starih vej;
 „A ne pusti miru mu piš,
 „Odnese ga, ne ve se, kam;
 „Tako, moj ljubi, jaz ne znam,
 „Ak' ti se meni izgubiš
 „Iskati kje te v širni zemlji.
 „Zakaj molčiš? Za zlo ne jemlji
 „Prašanja, skrb mi je veleval!
 „Rodbine plemenito kri
 „Ponos ti lica razodeva;
 „Razženi dvombe mi, skrbi,
 „Govori, ljubi mi, odkod

„Došel si k nam, kje tvoj je rod?“ —
 Stemnilo njemu se je lice,
 Oko mu zrlo čez polje,
 Kjer so počasi iz vodice
 Se lahke dvigale megle;
 „Ne prašaj, deva, kje mi rod,
 „Kje mojega je doma stan,
 „Meglice glej, kako povsod
 „Na tiho legajo ravan;
 „Meglica zgine, če vetrovi
 „Spuste na mirne se poljane;
 „Tako poginjajo rodovi,
 „Sledu za njimi ne ostane. —
 „A star je moj rod! Kar od zemlje
 „Človeški rod si hrane jemlje,
 „Moj rod je zemlji gospodar;
 „In nepresežne so mu meje,
 „Števila nikdo ne prešteje,
 „Izgubil se ne bo nikdar!
 „Ime pa meni Nepokor
 „Dal mojega rodu je zbor.“

Omolknil on je in molčala
 Je deva, gledala v daljave,

Na nju pa sapa iz višave
 Je velo, mrtvo cvetje stljala ;
 Tako razvije se pomlad
 In cvetja upanje rodi,
 A mraz nam cvetje zamori,
 Pokoplje sanje praznih nad ;
 Tako srce se nam odprè,
 Prevzame dušo nam ljubezen,
 Ljubezen mrzli grob požrè
 In kmali mah se zrašča čeznj. —

Zastonj miru, počitka išče,
 Komur skrbi so nevesele
 Na nočno vogle se ležišče
 In misli, dušo mu prevzele ;
 Na sladko noč ni spal konjar,
 Prišle mu niso lahke sanje,
 Duh prošle dni mu in sedanje
 Je v čuden družil kolobar ;
 Mogoče misli ni pregnati,
 Mogočne sile so noči,
 A sluš! kaj čuje šepetati ?
 Kdo v tihi noči besedi :
 „Probudi britki si spomin,

„Teptanega plemena sin!“ —
 Iz temnih misli se je dvignil,
 Pred njim neznan obraz je stal,
 Pero mu petlovo podal,
 Z desnico znamenje je mignil:
 „Minul je čas, na noge vstani,
 „Že bratje so osvete zbrani!“ —
 „Kaj hočeš, tujec; kaj budiš
 „Iz spanja me v molčeči noči?
 „Kaj srečne sanje mi podiš?“ —
 „Jaz viši pokorim se moči!
 „Pobratimov te društvo zove.
 „Če stare še poznaš drugove.“ —
 „Poznam. Kaj hočejo mi ti?“ —
 „Kaj treba dokaj besedi!
 „Na noge urno se napravi,
 „Tema pokriva še poljane
 „In predenj zemljo dan pozdravi
 „Med brate te privedem zbrane.“ —
 „Pripravljen sem!“ — A odgovoril
 Ni tujec, čakal je molče. —
 Ko dan na jutru je zazoril,
 Probudil grad se vrh gore,
 Ko z novim dnevom novo delo,

Življenje novo je pričelo,
Privedel črede iskrih konj
Iz hleva mladi ni konjar,
Iskat' velem je gospodar, —
Iskanje bilo je zastonj!

IV. Noč in sanje.

Oj krasna si poletna noč!
 Polje duhti in gaj molči,
 Čez prod in pesek val šumi,
 Bodi po logu jeke moč;
 Čez skale divji tok divja,
 Srebrne pene mu v pozdrave
 Prše do lune na višave;
 In lune luč zatrepeta,
 Spusti na jasne se valove,
 Zasiže na polje duhteče,
 Razlije v loge se molčeče
 In probudi noči duhove!
 Molčeči oživi se les,
 Duhovi mraka vstajajo,
 Roké si v raj podajajo,
 Zapplešejo si jasen ples;
 Se zibljejo, spreminjajo,
 Se gibljejo, izginjajo,
 Zdaj temne skrijejo jih veje,
 A kmali svitlo in svitleje

Po jasnem zraku se drve,
 Si žarkov luninih love,
 Na žarkih skozi noč jahaje
 Spusté čez polja se in gaje. —

Sred' gaja na večer glasile
 Slavulju tožbe so se mile,
 Da ni mu ljuba več udana,
 O njemu da mrjè srcé,
 Da zamori ga britka rana!
 A noč na gaj je, na vrhé
 Razlila mirne lune kras,
 Zatisnil slavulj je oko,
 Umolknil mu težeči glas;
 Duhovi nočni pa lahnó
 Ko cefir, ko izdih lehák
 Priplavajo skoz tibi zrak
 In dihajo mu sanje, mir,
 Da tužno srce ne zamrè,
 Ne vsahne zlatih pesmi vir. —

Naprej ponočna pot jim gré;
 Ob bregu reke si igrajo,
 Srebrnih pen si nalove,

Čez ravno polje zamigljajo
In z roso cvetke porose,
Da kadar jutro pride zlato
In zora dan oznani nov,
Jih krasi biserje bogato,
Ki dar ponočnih je duhov. —

Ob reki mirna kočja skriva
Se v senci lipovih dreves;
Roj zračnih vije se teles
Do kočje; v njej junak počiva,
Junak v cvetu mladih let;
Kaj kažejo noči mu sanje?
Al' kažejo mu kras deklet,
Al' kažejo mu dni nekdanje,
Ko prost tu rod je stanoval,
Sam vero, zakon si dajal?
Kdo ve, kaj sanja duh njegov!
K ležišču splava zbor duhov
In krog in krog se razvrsti,
Mladenču temne zgodbe pravi
O bojih, o minuli slavi,
O revih, solzah groznih dni,
Da, kadar mu zasvita zora,

Za zoro dan mu priti mora,
 Ohrani britki si spomin
 Trpečega plemenà sin. —

Meglám pod sivim plaščem skrite
 Molčale so gorà višine,
 Raz nje pa v tihe se doline
 Metale vode so srdite;
 Na goro roj duhov se vije,
 Saj gora krasna čuda krije:
 Zakladi pod goró leže,
 O njih človeški rod ne ve,
 Noči duhovom le so znani
 In varno gore škrat jih hrani,
 Le gorskega potoka val
 Skrivaj o njih nam žubori; —
 Zakaj pa roj duhov obstal,
 Zatrepetal je? — Več ga ni! —
 Sovražen je duhovom dan,
 Neljub jim ognja svit pekoč,
 A raz goró čez polje, plan
 Odseval ogenj je skoz noč!
 Prenočil plašen še pastir
 Nikdar na gorski ni samoti,

Kdo čuje, ko povsod je mir,
Tu v mrtvi, žalostni pustoti?
Skalovje živi ogenj liže,
Odseva od globine črne,
Osveti zdaj in zdaj zagrne,
Kar dalje mu je, kar mu bliže.
Pri ognji pa sloni junak,
Na skalo glavo si naslanja,
Molčeči skali sam enak;
Al' spava, al' budi, al' sanja?
Al' je begun, da tu se plazi,
Da dom skalovje mu je gor?
Je ropar, da preži in pazi
In potniku preti umor?
Pogorja ni predrzni sin,
Obleka, noša tujca kaže;
A tudi polja ne trpin,
Ak' puška v roci mu ne laže,
Saj prosta tužna ni ravan
Orožja več jej svit ni znan.
Zdaj ognja svit zaplapola,
Temà za kratek čas izgine,
Mladenča ti oko spozna,
Spozna, kaj skrivajo pečine;

Konjar je, ki je brez slovesa
Zapustil grad in grajsko hčer,
Mladenič, ki je na večer
Na vasi gost neznan bil plesa!
A tam pod skalo v skriti jami
Mu vernih drugov roj počiva,
Skalovje varno jih zakriva,
Miru jim hladna noč ne drami.
Odkod? Zastonj ti je prašanje!
Odgovor je noči molčanje;
Da skala more govoriti,
Skrivnost bi mogla ti odkriti,
A skala, gora, noč molči,
Skoz noč pa ogenj se žari.
Od ognja proč se v temni les
Roj nočnih je drvil teles
In ni kraj ognja v slikah živih
Mladenču dihal sanj varljivih;
Objel ga ni ponočni mir.
A kaj do sanj nam, kaj do mira,
Če v lastnem srcu nam izvira
Ljubezni in veselja vir!
Junak budi, srcé pa v last
Mamečim sanjam se podaja,

Z razkošja strupom se napaja,
Ljubezni pije vročo slast;
Saj snubil ljubico s poljubi
Je lepo devo, grajsko hčer,
Kaj mar mu sile, kaj over,
Kaj mar, če sreča ga pogubi!

Potok se metal je šumeč
Čez skale in rosil cvetlice,
Poljubljal ljube si družice,
Jim šepetal navzdol bežeč
Je pravljice o sinjem morji,
O lepih deklicah morja,
O bliskih temnega neba,
O trdih skalah na pogorji,
Jim pravil o vabeči nadi,
Ki v ravno polje žene ga,
Sanjala je narava vsa,
Ž njo sanjal tud' junak je mladi.
Tako zamisli se nam duh
In trupla oprosti se teže,
Ubogi svet ga več ne veže
In slep nam vid in gluh je sluh;
Življenje svoje duh živi

In svojemu le bitstvu služi
In večnost in sedanost druží, —
A truplo čaka in molči,
Da duh ubegli se povrne,
Pusti nebo, neba višave,
Da last je zopet zemlje črne
In s truplom spet deli težave!
A duh nerad pusti nebesa,
Boji se zemlje, trupla teže!
A kadar zopet ž njim se zveže,
Zgano se udje nam telesa
In mrzel preleti nas pot, —
Pač večnih rajev duh si stvari,
A tuga tu nam gospodari
In sužnji zemskih smo temot! —
Tako mladenču je sanjalo
Srce in stvarilo mu raje,
Al' ognja zadnjo, iskro malo
Odnese! veter je igraje;
Zdaj sove vik se oglasi,
Iz lesa od gorâ odmeva;
Junak iz sanj se probudi,
Že noč, temina ga odeva!

V. Spomin.

Pristopil tiho in počasi
 Je starec izza sivih skal,
 Na strani stražniku obstal,
 Pa mu v resnobnem, tihem glasi
 [Kdo djal bi, da ga je skrbelo,
 Da bi skalovje ne umelo,
 Kar ustno trpko besedi]
 Govoril sredi je noči :
 „Budi li duh ti sred' temin,
 „Prognanstva in trpljenja sin?“ —
 „Budi! a otec, kaj, kako,
 „Da tebi noč ne da miru?
 „Saj ni nevarnosti sledu
 „In bistro meni je oko,
 „Še zvesta puška mi na strani,
 „Kaj spati tebi, otec, brani?“ —
 „Osoda naglo tek konča!
 „Osoda mi veli nocoj
 „Odkriti tajnost ti srca: —
 „Jaz nisem, dete, otec tvoj!“ —

„Ne otec mi! in kakor pena,
 „Ki svitlo v zrak se zrazprši,
 „Na večno meni izgubi
 „Sladkost se očnega imena!
 „In kakor list, če raz drevo
 „Ga burja nese čez ravan
 „Brez doma sem, nikomur znan,
 „Življenje prazno mi mladó! —
 „Oj reci, reci, da z menoj
 „Le grozno jeziki se ti šali,
 „Da, kar govoril si nočoj
 „Govoril le si mrtvi skali,
 „A kadar beli dan se vrne,
 „Zbeže ko sanje misli črne!“ —
 „Zastonj je dete! Predenj dan
 „Zasvita v jutru, noč ti mine,
 „Oživit' moram ti spomine,
 „Britkost oživit' starih ran!“ —
 „Kaj hoče prošlih dni mi reva,
 „Če sreča mi cvetè sedaj?
 „Al' ljubil, otec, ti si kdaj,
 „Je tebe kdaj ljubila deva?“ —
 „Ljubezen reč je spremenljiva,
 „Prevari nam srcé razum,

„Užgè nas deva ljubeznjiva
 „In nje slabost je nam pogum;
 „A kadar čas in kraj nas loči,
 „Le čudne sanje se nam zde,
 „Ko mrzlo nam razum predoči,
 „Kar prej častilo je srce.
 „A kadar ogenj misli zlih,
 „Sovraštva zadivja vihar,
 „Beseda, misel, ust izdih
 „Veli: Pozábiti nikar
 „Pač dostikrat se mora skriti
 „Sovraštvo v zadnje dno srca,
 „Nikdar ne da se vgonobiti;
 „Srcé nam zjeda, misli greni,
 „Razburja kri plamèn ognjeni
 „In hujše spet zaplapola.“ —
 „Sovraštvo, da takó me peče
 „Ne bode znano mi nikdar!“ —
 „Nikdar! pač lahko se izreče,
 „A kadar zadivja vihar,
 „Kdo vé, kje meja mu je zlobe?
 „Neznane so bodeče dobe,
 „A znani so minuli dnevi
 „In bodi v sreči, bodi v revi,

- „Spremljalec zvest ti je spomin!
 „Me slušaš li, prognanstva sin?“ —
 „Da, slušam, ali trepeta
 „Mi duša; in zakaj, ne zna.“ —
 „Al' pomniš krajev, koder ljuto
 „Čez glave plešastih gora,
 „Čez polje s kamenjem posuto
 „Do brega sinjega morja
 „Proganja burje se vihar,
 „Proganja večno brez miru,
 „Nastane, mine brez sledu,
 „A le pogine ne nikdar!
 „To Krasa divji so vetrovi
 „In taki Krasa so sinovi,
 „Saj burje, Krasa je otrok
 „Prognani, žalostni Uskok!
 „S Turčinom sabljica ga brati,
 „Pozdrav mu puška govori,
 „Z bogastvom Mleteev brod bogati
 „Neprostovoljno ga dari;
 „Tako živi nestraховan,
 „Saj up mu je, saj strah neznan!
 „A kadar oglasi se smrt,
 „Na postelji ga ne poišče,

„Saj postelja mu je bojišče;
„Od britke sabljice podrt,
„Od mrzle kroglice zadet
„Pozabljen, brez sledu pogine
„Ko sivi sokol vrh planine,
„Kaj njemu smrt in kaj mu svet!
„Tako končal pobratim moj
„Junaški Mirko je Uskok,
„A ko je lil krvi potok,
„Prišel mu smrti mrzli znoj,
„Pobratim roko mi prijel
„In govoriti je začel:
„Pobratim mi in verni drug!
„Pač zadnjič skup sva vojevala,
„Zdaj konec rev je, konec muk!
„Za vernost tvoje, brate, hvala!
„A sluš, kaj mi srcé teži,
„Da težko svet mi je pustiti:
„Slabotno dete mi živi,
„Ne zna orožja še nositi
„In nikdar še Uskokov roj
„Ni vodil ga s seboj na boj;
„Saj rod ni mojega kolena,
„A vendar ž njim me veže kri,

- „Sorodstvo veže me plemena,
„Spomin me veže bridkih dni.
„Pobratim! ti med svoje sine,
„Med srečni, varni krog družine
„Prevzemi ono dete tudi!
„A kadar tek končajo leta,
„Spomine tužne mu probudi,
„Da v srcu oživi osveta!“
„O grozi žalostnih osod
„Pobratim dalje je govoril
„In razodel mi dom in rod;
„A ko je v jutru dan zazoril,
„Skopali grob smo sred' polja,
„Nanj grobljo kamenja nasuli;
„Čez grobljo zdaj pač burja tuli,
„Če kaj se še sledu pozna!
„A drugi dan pod streho moje
„Si tuje dete je igralo,
„Ki doma, roda ni poznalo;
„Tu čul si zgodovino — svojo!
„Probudi trpki si spomin
„Prognanstva in trpljenja sin!“ —
„Pač duh nejasno se spominja,
„Probuja mi minule dneve,

„A kar preteklost mi odgrinja,
„Trpljenja so in gorke reve!
„In kjer je bridka, solzna setev,
„Vesela ne proklije žetev!
„Omolkni, dalje ne govori,
„Srca mi mladega ne mori!
„Glej, ozka potnika stezà
„Čez skale vodi mem' prepada,
„Prepad pa krije mu meglà;
„Vesela ga oživlja nada,
„Pogum krepí mu in noge,
„Da brzega hiti koraka,
„Kjer varno ga zavetje čaka; —
„A zdaj vetrovi prepode
„Meglò in brezdno se odgrne!
„Iz brezdna, iz globine črne
„Pa potniku preti pogin!
„Poneha naglost mu stopinj,
„Prevzame ga trepet in strah,
„Na brezdno se ozira plah,
„Zastaja kri, srce mu pada:
„Al' srečniši ni bil poprej,
„Dokler še ni poznal prepada,
„Odkrito, verno mi povej! —

„Odrastlo je nejakó dete,
„Dorastlo v silnega junaka,
„Kosila dušmane mu klete
„Je šestokrat desnica jaka;
„A danes ga nevarnost straši!
„Plemena našega ni sin,
„Kdor bojazljivo se preplaši,
„Če smrt preti mu in pogin! —
„Raz goro glej, kako zelenje
„Zakriva kočé po dolini,
„Ko da jim znano ni trpljenje,
„Da v njih ne bivajo trpini;
„A grozno, dete, ti trpe,
„Neštete tam lijo solze!
„Trpeli prej so dolga leta,
„Da zaplamtela je osveta,
„Osvete nevgasljivi žar
„Zanetil bojév je vihar.
„Glej, doli, kjer po dolu val
„Se žene čez polje zeleno,
„Poslednji boj je zadivjal
„Za staro pravdo izgubljeno;
„Pod lipo tamo sred' vasi
„Potokoma je lila kri.

„Tam meč vihtel je mož krepak,
 „Na strani stal mu sin junak!
 „Zastonj! od rane je globoke
 „Omogla kmali moč mu roke,
 „In kmali ležal sin ubit,
 „Pri nogah mu okrvavljena
 „Umirala je verna žena,
 „Skoz noč pa ognuja svetil svit!
 „Zadet od druge, hujše rane
 „Na črno zemljo mož se zgrudi,
 „— Pač upa ni, da se probudi, —
 „In malo dete le ostane
 „Osamljeno na širnem sveti,
 „Po majki joče, po očeti,
 „Ju zove s svetimi imeni;
 „Zastonj mu jok, zastonj je stok,
 „Saj srca ne pozna trinog
 „In srca nimajo plameni!
 „Probudi temni si spomin,
 „Teptanega plemena sin!“ —
 „Pač dvigajo spomini grozni,
 „Oklepajo se mi srca;
 „A le nerado jih pozna
 „Srcé mi v srečni dobi pozni;

„A dalje toči mi pelina,
 „Z bridkostjo poji me spomina!“ —
 „Prijatelj veren in udan
 „Je rešil smrti dete malo,
 „Zapustil dom, očetov stan,
 „Nikdar se več o njem ni znalo;
 „A one dni neznan sprejel
 „Se med Uskoke je junak,
 „Ko drzni sokol ljut in smel
 „In blisku mrklemu enak,
 „In malo slabo dete ž njim. —
 „Zvrstilo dokaj se je dni;
 „O bratu Mirku govorim
 „In malo dete bil si — ti!
 „Al' zdaj ti oživi spomin,
 „Prognanstva in trpljenja sin?“ —
 „Če mrzla burja na jesen
 „Se raz snežnike zapuščene
 „Spusti na travnike zelene,
 „Cveticam nje poljub leden
 „Prezgodnjo bridko smrt zavda,
 „Viharjá mrzla burja stresa
 „Drevo samotno sred' polja,
 „Šibe se veje, vrh vrši,

„In zdaj od starega drevesa
„Samoten listek odleti,
„Jeseni, ostri burji plen
„Drevesu večno izgubljen ;
„Drevo pa bridko zaječi,
„Saj le predobro mu je znano,
„Da kakor burja čez poljano
„Zdaj prvi veli list vrti,
„Za njim odnese druge kmali,
„Da prazni bodo mu vrhovi
„Na ravnem polji žalovali,
„In bili padli nanj snegovi, —
„Tako mi tvoja je beseda
„Pretresla vse moči srca,
„Ko strup mi dušo strah razjeda
„Sreé mi v prsih trepeta,
„Saj dobro sluti, dobro ve,
„Da hujše še preti gorje!“ —
„Kaj tožiš, da gorje te čaka?
„Osveta zove te junaka!“ —
„Pozabi kruta se osveta,
„Če srečne zvezde nam blišče,
„Če rajev ljubav mi obeta,
„Zaprè sovraštvu se srce.“ —

„Ti znano ni, kar dedje stari
 „Učili so v minulih dneh?
 „Njih uk ne bodi ti v zasmeh,
 „Modrost se starcev ne prevari!
 „In veš, kako se rek glasi
 „Iz naših dedov davnih dni?
 „Sovragu kdor se ne osveta,
 „Nikdar se v Bogu ne prosveti!“ —
 „Pač žolč mi tvojega govora
 „Prepodil srečo je miru,
 „Na boj me zdaj osveta mora,
 „Osveta pa velja komu?“ —
 „Poglej pod sabo cvet polja,
 „Na polji selo s slamo krito,
 „Nad poljem goro ponosito,
 „Kako se dviga do neba!
 „A kakor orel vrh peči
 „Vrh gore črni grad čepi;
 „Grajščak je polju krut gospod,
 „Nikdar krvi mu krutost sita,
 „Proklet ga stokrat tvoj je rod
 „In majke tvoje kri prelita
 „In solze sto in sto otrok
 „Drže se še njegovih rok.

„Jaz tebe, dete, sem poslal
 „Na grad, da kraje bi spoznal,
 „Prišla je ura zdaj osveti,
 „Ti bodi vodja naši četi!“ —
 „Gorje! kako prenesem revo,
 „Kako neslišano bridkost!
 „Poslušaj mi srca skrivnost:
 „Jaz ljubim lepo grajsko devo!“ —
 „Nestalna, ko pomladni sneg
 „Je ljubav, vera nje priseg;
 „Ljubezen sama zamrjè,
 „Če srda plamen nas užgè.“ —
 „A kaj ostane mi na sveti,
 „Če up, ljubezen me pusti,
 „Če mi obupno je zatreti,
 „Kar revne mi razsvitla dni!“ —
 „Žive ti bratov srca verna,
 „Sorodstvo ž njimi te edini,
 „Naroda tvojega ti sini
 „Družina bodo neizmerna.“ —
 „Zastonj! ne morem te umeti,
 „Ljubezni moč mi ni zatreti!“ —
 „Če k srcu glas ti moj ne seže,
 „Kar čul si, vse pozabi zdaj;

„Raztrgaj, kar na nas te veže,-
„Na ravno polje se podaj
„In kakor oče tvoj in ded
„Z obrazom potnim orji svet!
„Poslušaj tajnost: Še živi
„Na polji doli sred' vasi
„Ti sivi otec, Sojan stari;
„Do njega v jutru pot te vôdi,
„Od nas različna pota hôdi
„In božja roka te obvari!
„Osode tvoje pa spominja
„Okoli vrata te svetinja.“

Omolknil starec je, korak
Obrnil med molčeče skale;
In skale, gore so molčale
In molčal je ponočni zrak;
Vse mirno, sladko spanje spi,
Mladenču le srcé ječi!

VI. Dom.

Na zemljo hladna noč je legla,
 Prostrano polje zagrnila
 In rastla, da jej temna krila
 Gorâ so strmi vrh preseгла;
 A kadar po širokem sveti
 Se v temno noč obleče vse,
 Neba obok začne žareti,
 Nebrojno lučie si prižge,
 Da črni zemlji iz višave
 O večnih rajih govore,
 Kjer znane niso več težave,
 Kjer neha smrt, konča gorje!
 Oj blagor mu, kdor vam zaupa,
 Ve zvezde večnega neba,
 Želenja ogenj, žolč obupa
 Nikdar ne greni mu srca! —
 Povsod je noč, povsod molčanje
 Čez polje goraka sapa diha,
 Razstilja mir in nočne sanje;
 Molčala tudi vas je tiha,
 Lesene koče so molčale,

Ko v sladkem spanji bi dremale;
Tako plašljiva jerebica
Čepi, se skriva sredi žita;
Tako pod temnim vrhom skrita
Vrabičev gnjete se kopica.
Le reka spanja ne pozna,
Togotno stresa skalne stene,
Da se iskré, prše jej pene
In brez miru navzdol divja;
In sladko spanje ni objelo
Ponižne kočé sred' vasi,
Skoz malo okno v noč črnelo
Še svitla lučica blišči;
Pri mizi Sojan! krepka dlan
Podpira trudno sivo glavo,
A brez namena na daljavo
Izgublja se pogled teman;
Pri njem na klopi lepa Jela
Vreteno pridno je vrtela,
Pri delu pa jej zdaj pa zdaj
Motrilo starca je oko,
Izdih jej tih ušel skrivaj,
Da zli spomini ga tero! —
A sluš! kdo trka zdaj na duri?

Na mrtvo noč, ob pozni uri?
Začul se krepek je udar
In hiše vstal je gospodar,
A delo je obstalo devi;
Tako nam včasih nit življenja
Poteka in gube se dnevi,
Brez upanja in brez želenja
Otrpne mrzlo nam srce,
Molče prenaša nam gorje;
A čas hiti in čas beži,
Osoda trpka nas predrami,
Razpotje kaže pred nogami,
,Odloči se!' nje glas veli,
,Na desno gre, na levo pot,
,Sam sreči svoji si gospod!' —

Odprla vrata so se koče,
Sprejel je gosta gospodar;
Zakaj srce mu bije vroče,
Zakaj ne vmiri se nikdar?
Kdo ve, kaj starcu duša sluti?
Junaka Sojan je spoznal,
Ki zadnjič je pri plesu stal,
O katerem več ni bilo čuti. —

Od starih dedov nam prevzeta
 Še danes je navada sveta :
 Ker božja sreča spremlja gosta,
 Na prvo mesto se ga dene
 In gostoljubno vse odklene,
 Kar hrani koča nam priprosta.
 Neznanca Sojan tud' gostuje,
 Ga nudi, streže mu najbolje
 In mirno, resno pričakuje,
 Da tujec mu iz proste volje
 Kaj ga privedlo je, oznani ;
 Spet teklo Jelici je delo,
 Skrivaj le včasih je po strani
 Na tujca jej oko hitelo. —
 „Iz srede družega naroda,“
 Počasi tujcu glas pričnè,
 „Privedla k vam me je osoda,
 „Saj kdo nje moči se uprè ?
 „Uskok sem jaz, iz tužne zemlje,
 „Kjer večno ljuti boj divja,
 „Kjer srd o milosti ne zna,
 „Kjer glava se za glavo jemlje,
 „Do vas me v mirne, srečne kraje,
 „Kjer žito sad stoteren daje,

„Prignalo sveto je povelje :
 „Pobratima poslednje želje.
 „Z Uskoki on je vojeval,
 „Na moji strani kri je lil,
 „A ni med nami se rodil,
 „Nikdo rodu mu ni poznal.“ —
 Kako je tujcu glas tresoč!
 Oko mu zre po stenah kočē,
 Srcé pa bije mu na moč,
 Da prsi mu razgnati hoče ;
 Al' davni so spomini vstali,
 Ustavili mu govorjenje?
 Le težko čuti je sopenje,
 A dalje gre mu govor kmali :
 „Zadet je v boji si gomilo
 „Iz trupel dušmanov napravil,
 „A meni dal je naročilo,
 „Da rod bi mu, da dom pozdravil.“ —
 Naš rod je resen in počasen
 In nima dokaj besedi,
 Še manje šum in hrup preglasen
 Njegovi náravi godi,
 Častneje zdi se mu molčanje ;
 Le slabo možu se poda,

Če radovednost ga izda,
 Izda prenašlo ga vprašanje;
 A Sojan zdaj, ko tujca sluša,
 Zastonj nemir zakriti skuša;
 Globok iz prsi se izvil
 Mu glas je: „Kdo, odkod je bil?“ —
 „Svetinja ta spomin mu svet
 „Je bila od mladostnih let,
 „Najdraži bila mu zaklad;
 „Pač sanjal je stoterokrat,
 Da bodo ga po njej spoznali,
 „Ki so ga nekdanj pestovali,
 „Ak' sreča mu dovoli kdaj
 „Vrniti se v domači kraj.“ —
 Svetinjo Sojan je spoznal
 In z dlanjo krepke si desnice
 Zakril oko, zakril je lice,
 A med solzami žaloval:
 „Otrok, ubogi moj otrok!“ —
 Oko se tujcu je stemnelo;
 A Jelici solza potok
 Posul se je čez lice belo,
 Čutila je gorje devica,
 Ker starca trlo je gorje

In ljubeznjivo nje ročica
Utirala mu je solze, —
Dok' solze jele so mirneje
Roneti starcu iz očesa;
Tako brez konca in brez meje
Dežja nam pošljejo nebesa,
Da stara debla voda ruje
In krog in krog poljé prepluje
In zemljo hoče zatopiti,
A solnca žarki dolgo skriti
Spet tolažilno zablíšče,
Oblakov kupi se gube,
Že nehala je moč deževja,
Le svitle kaplje še od drevja
Na rosna spúščajo se tla,
A že se ptičev zbor budi,
Poljé cvetè in log duhti
In srečna je narava vsa;
Tako med tugo tolažilo
Olajša britko nam gorje,
Oj stokrat srečno pač sree,
Ki mu sočutje je zdravilo!
,In kje,' zdaj starec besedi,
,Kje grob je mojega otroka?

Al' čuva še ga verna roka,
 „Al' znati več sledu mu ni?“ —
 „Pač padel je z globoko rano,
 „Pustiti mogel ni bojišča,
 „A bratov društvo verno vdano
 „K zavetju daljnega ognjišča
 „Odvedlo ga je, zanj skrbelo,
 „Gotove smrti ga otelo.“ —
 „In dete moje še živi!
 „Očetu mi srca ne mori!
 „Beseda ena zadosti,
 „Govori, mili Bog, govori!“ —
 A več od tujca ni besede,
 Solzé so prišle mu v oko,
 Obrnil k starcu je poglede,
 Objel je s krepko ga roko,
 Objetje pa je razodelo,
 Kar temno je srcé umelo,
 In solza s solzo se je zlila.
 Oj srečne solze vas rodila
 Radost nebes je rajska hči,
 Ve v srečnih srcih ste pognale!
 Tako navzdol iz žive skale
 Potočič miren žubori,

Med cvetjem urni val izginja,
Okoli kaplje mu rosé,
A solnce v bisere spreminja,
Kar nam se tihe zde solze. —

Še hladna noč zemljo odeva
In diha srečo jej miru;
Še zlati zori ni sledu,
Ni zreti belega še dneva;
Med drevjem, med zelenjem ptice
Še nočne sanje sanjajo,
Zaspano k zemlji še glavice
Se rosnim cvetkam klanjajo; —
A že nastala nad vodó
Meglica je od jutra hlada,
Visoko zvezde raz nebo
Nagnile so se do zapada;
Še spaval stári Sojan ni,
Še ob molčanji ure pozne
Je pravil sinu zgodbe grozne,
Spomine iz nekdanjih dni;
A sinu šla je govorica
O bivših, o sedanjih dneh,
Molčila solza jima lica

In solzam družil se je smeh;
 Ni spanje Jelice objelo,
 Strme je zgodbe poslušala,
 A razložiti ni jih znala,
 Srce jih njeno ni umelo.
 Pogosto sinu na devico
 Pogledi so se izgubljali,
 Kakor bi nehote prašali:
 Al' gledam pred seboj sestrico?
 Mladenču starec besedi:
 ‚Enaka vaja je osoda,
 ‚Ostal nikdo od nje ni roda,
 ‚A meni zdaj je mila hči.‘ —

Zdaj prišla izza gor danica
 Je dneva svitla porodnica;
 ‚Jaz moram, oče, se ločiti!‘ —
 ‚Ostani sin, pri nas ostani,
 ‚Bodoči dnevi so neznani!‘ —
 ‚Nikar, ni moč me odvrniti!‘ —
 ‚A čakaj, da te spremim sam,
 ‚Saj dobro klance, pota znam
 ‚In marsikaj mi še srce
 ‚Veli, da danes ti pove.‘ —

VII. Prošnja.

Šel starec je, da se ogrne,
Obváruje se jutra hlada;
A predenj k sinu se povrne,
Se dvignila je Jela mlada,
Prijela tujcu je roko
In govorila mu tako:
,Ne prašam te, kaj te ovira
,Ostati mirno tu pri nas
,In kaj od oča, doma tira
,Mogoče te na večni čas;
,Ne prašam, al' pogum te žene,
,Al' strasti žalostni vihar,
,A prosim te, poslušaj mene:
,Ne loči se od tu nikdar!
,Glej, mirno sva v domači vasi
,Z očetom tvojim zdaj živela;
,Enakomerna nama časi
,In mirno leta so hitela;
,Njegove nisem jaz krvi,
,Poginul davno rod je moj,

„A bolj ko oče, oče tvoj
„Za mé sirotico skrbi,
„In jaz z ljubeznijo podano
„Skrbi mu skušam povrniti,
„Z ljubeznijo mu skrito rano,
„Ki zjeda mu srce, celiti; —
„A kol'kokrat, ko silom hoče,
„Da tužno lice razvedri,
„Ker mene žalostiti noče,
„Oko mu nehote solzi! —
„Dozdaj poznalo še nobene
„Srce ni žalosti mi druge,
„A danes želo dvojne tuge
„Ob enem je zadelo mene:
„Za njega, ako ti odideš
„In zate, ako več ne prideš! —
„Ne hodi! dokaj je sveta,
„A kdor so tuj po njem proganja,
„Stopinja vsaka mu oznanja,
„Da tujec je, nikjer doma!
„Ne hodi! kočja je uboga,
„A miren je in srečen kraj;
„Na vrata nikdar več nadloga
„Nam ne potrka od sedaj:

,Odšla od našega je praga,
,Odkar si ti ustopil gost,
,Da bil za zmirom bi je prost,
,Al' ni ti oča glava draga ?
,Glej, tuja sreča razumela
,Ne bodo tebe v tujem kraji
,In želja bo ti oživela
,Po doma srečnem naročaji ;
,Sovraštva, strasti mi pozabi,
,Ostani ; sreča, mir te vabi ! —
,Glej, tvoja nisem jaz sestrica,
,A kakor brata te ljubila
,In skrbno vedno bom branila,
,Da tuga ne stemni ti lica. —
,Zakaj molčiš ? Pri nas ostani
,In srečo sebi, nam ohrani ! —
,Če nočeš brat, gospod mi bodi,
,Izvrševati tvoje želje
,Največe meni bo veselje,
,Saj s tabo moja sreča hodi ! —

On slušal je molče, ušla
Pač ni nobena mu beseda ;
A lica so ostala bleda,

Pogled upiral se je v tla;
 Zdaj k njej povzdignil je oko,
 Govoril strastno jej tako:
 „Oblak na nebu mi poglej,
 „Pač rad obstal bi sred' polja,
 „Pač rad počil bi vrh' gora!
 „Zastonj! naprej in le naprej
 „Viharja ga togota tira,
 „Obstanka ni mu, ni mu mira
 „In milosti mu ni nobene,
 „Dok' burje jeza ga razžene:
 „To ni oblak, ni vihre zloba,
 „Osode moje je podoba! —
 „Potočič vije se skoz gaje,
 „Čez cvetke žubori mu val,
 „Pač rad z družicami igraje
 „Le malo časa bi obstal,
 „Osoda trpka pa veli:
 „Saj tebi cvetje ne cvetè!“
 „In dalje, dalje ga drvi,
 „Dok' žrelo morja ga požrè:
 „Tako, če mir nas, sreča vabi,
 „Osoda nam veli: pozabi! —
 „Med lipe hladnimi vršiči

„Ponižna golobica biva,
 „Pod krila nežni se mladiči,
 „Pod veje gnjezdice jej skriva;
 „Kako guči v zelenem lesu,
 „Kak' skrbno mladi zarod hrani,
 „A kdo nje srečo pač oznani
 „Kragulja groznega očesu?
 „Kragulju bila ona plen,
 „Poginil rod je zapuščen! —
 „Tako, glej, meni dano ni
 „Pri mirnem bivati ognjišči;
 „Osode sila mi veli:
 „Počitka ti nikjer ne išči!
 „Bog daj mi srečen dan, da smem
 „Ostati kdaj pri tebi, oči;
 „Zdaj z Bogom! treba je, da grem,
 „Bogu se zame priporoči!“ —
 „Zori se, kmali dan napoči!“
 Očeta glas se oglasi,
 Junak na brze noge skoči,
 Se od device poslovi
 In kmali, kjer stezà zavije,
 Meglà očeta, njega skrije. —

Pred kočo stala je leseno,
Za njima zrla je deklè,
A kadar jutro je megleno,
Ovinek skril ju je stezè,
Čutila britko je spoznanje,
Da greh je, sreče si želeti,
Da mine up, ko nočne sanje,
Da nam osoda je — trpeti!
Nerado vendar odpove
Se sreči, upanju srcè!
Devici je otožen, tih
Izvil iz prsi se izdih;
Tako iz vrbe nad valovi
Se čuje lahki dih cefira;
Tako, če nas gorje zatira,
Neba žalujejo duhovi!

Kaj hoče ti izdih? Vihar
Raznese križem ga sveta;
Srca ne ohladi nikdar,
Nikjer se sled mu ne pozna!

VIII. Svarjenje.

Že svitali so žarki zore,
 Že ž njimi si visoke gore
 So pleše glave ozlatile;
 Še spale v temi so nižine
 In čez molčeče so ravnine
 Meglene kope se drvile;
 A izgubljale bolj in bolj
 Megla so gruče se počasi,
 Iz njih pa cvetje krasnih polj
 Bliščalo je in vod pojasi;
 Dospela Sojan sta in sin
 Molče do skalnatih višin,
 A tukaj starec je obstal,
 Ogledal se po ravnem polji
 In z resnim glasom sinu djal:
 ‚Vsak sam gospod je svoji volji;
 ‚Ločiva se, če mora biti!
 ‚A slušaj! Resno je ločenje,
 ‚Pač dokaj loči jih življenje,
 ‚Nikdar jim več ne da se sniti!

„Da združiš s svojimi se drugi,
 „Poslovil zdaj si se od nas;
 „Pač naglo nam izginja čas,
 „A dolg, počasen nam je v tugi;
 „Glej, meni se v neizrečeni
 „Bo gubil tugi dan na dan,
 „Dokler se ti ne vrneš k meni
 „Pod koče mirni, varni stan.
 „In drugi tvoji so Uskoki?
 „Kaj gnalo v naše jih je kraje? —
 „Igrajo igre si najraje,
 „Kjer meči zmage so poroki,
 „Pri igrah glave se gube
 „In kri se toči mesto vina,
 „To je Uskokov zgodovina,
 „To gnalo v kraje jih je te!
 „Uskokov svet je zapuščen
 „In slabo skala jih redi,
 „K sovragu hodijo v gosti,
 „Njegova last je njihov plen;
 „A večkrat še plamen osvete
 „Orožil je Uskokov čete.“ —
 „Le pravda svetu je postava
 „In večno trdna jej veljava,

„A krut in silen jej korak;
 „Zakonov večnih samo pazi,
 „Njej car je in berač enak;
 „Kaj ona praša, če pogazi,
 „Če stro zakoni jej jekleni,
 „Kar tek ustaviti jej meni!“ —
 „A komur pravda da trpljenje,
 „Enaka pravda je krivici!
 „O mojih besedi resnici
 „Pač tvoje govori življenje.“ —
 „Brezskrbno se otroče smeje,
 „Sveta se, sebe ne zaveda,
 „Smejočo le sedanjost gleda,
 „Igraje naglih ur ne šteje; —
 „A kadar detišče v zibeli
 „Spomini iger so objeli,
 „Prevzelo spanje je oko,
 „Med spanjem k njemu, med nočjo
 „Pristopijo tri bele žene,
 „Tri bele žene Rojenice,
 „Nebeško mirno jim je lice,
 „Besede resno omejene;
 „In kar komu prihodnjost hrani,
 „Veselje in gorje osode,

„Kar sreče mu, kar tuge bode,
 „Prorokovanje njih oznani;
 „Tako so tebi položile
 „Že v zibel svoj neznani dar,
 „A kar so one prisodile,
 „Preprečit' se ne da nikdar;
 „Odločeno je vse na sveti,
 „Odločeno je nam: trpeti!“ —
 „Visoki grad, ravan poglej!
 „Na njem je svit, tema po njej;
 „Pač tudi gradu prisodila
 „Je Rojenic brezkončna moč,
 „Da vedno luč mu bo svetila,
 „Ravan pa krila večna noč!“ —
 „Neba ti večnega ne uči!
 „Gora vrhovom in prepadu,
 „In koči, strmemu je gradu
 „Odmenilo nebeške luči!
 „Pri jutra svitu, glej, odgrinja
 „Očesu cvetje se polja,
 „Razgublja sila se meglâ;
 „In kakor tukaj noč izginja,
 „Za njo se bliža jasni dan,
 „Tako prihodnjost kaže dneve,

„Da konec bo sedanje reve
 „In sloga združi grad, ravan.“ —
 „Bodočnosti se negotovi
 „Nerada možka moč poda;
 „Sedaj te žulijo okovi,
 „Sedanjost najdi te moža!
 „Vetrovom upanje izroči
 „In lastni le zaupaj moči!
 „Osodi vsak je sam gospod,
 „A sebi le v zaslugo šteje,
 „Če mila sreča se mu smeje;
 „Osoda kriva je nezgod!“ —
 „Obseči hoče zemljo, morje
 „Mladenič s strastjo drznih dni;
 „Neba brezkončnega obzorje
 „Nemirnih želj ne omeji,
 „Na lastno se opira silo,
 „Pogum mladenču je vodilo;
 „A doba sanj je doba kratka,
 „Življenja teža, časa zlobe
 „Poteze možke ti resnobe
 „Utisnejo na lica gladka;
 „Moža ne zapusti pogum,
 „A v zvezo ž njim nepremagljivo

„Se druží resní brát: rozum;
 „Na srečo več se goljufivo
 „Želenje možu ne naslanja,
 „Um vodi misli, vodi djanja.“ —
 „Slabosti je rozum enak,
 „Če z mrzlo, leno govorico
 „Ti krepko zadrži desnico
 „Povzdignjeno v udarec jak;
 „In kdaj še sile, ki so vsedle,
 „Se vgnjezdile v srce ti strastno,
 „Za razuma razloge medle
 „So bitje popustile lastno?
 „Kje so nedavni ti spomini
 „Napisani nam s krvijo;
 „Kdaj polje mir ima z goro,
 „Kdaj z jagnjetom se volk edini?“ —
 „Veš, kje poneha vse nasprotje?
 „Kraj majhen, s zidom je obdan;
 „Pač dokaj tam ima jih stan,
 „A drug ni drugemu v napotje;
 „A dokler jasni dihaš zrak,
 „Ne upaj, da pod solncem kdaj
 „Človeku človek bo enak,
 „Da pride večne sloge raj!

„Pač stari dedje poročili
 „Dni davnih pravljico so davno,
 „Da pride čas, da polje ravno
 „Gore ponosni grad nadkrili;
 „Pač srečen, kdor ga doživi,
 „A oni srečni nismo mi!
 „In drugi pravijo spomini,
 „Da blagoslov se po ravnini
 „Razlije v zlatem, srečnem letu,
 „Da silno obrodi pšenica,
 „Da bo omagala ženjica
 „In zmanjkalo bo hramov kmetu;
 „Bodočnost pa neznana krije,
 „Kdaj zlato leto nam zasije.“ —
 In dokaj še je starec svetov
 Govoril, resnih opominov,
 Kakor iz modrih ust očetov
 Gredo do srca vernih sinov,
 A sin odgovora ni dal,
 Molče je strmel čez polje,
 Prijel mu slednjič je roke
 In z resnim, mehkim glasom djal :
 „Nikar, zastonj je govoriti;
 „Osode moč ni obrniti!

„Mogoče več mi ni nazaj!
 „Ne prašaj me, kako, zakaj
 „Ne morem biti kmet, trpin!
 „A slušaj! zopet je Turčin
 „Nad nas prignal proklete roje,
 „Na mejo, na junaške boje
 „Nas zove domovina sveta:
 „Oviti hočem venec slave
 „Si v svetem boji okrog glave,
 „Vrniti se čez kratka leta.
 „In ak' ljubezni je verjeti,
 „Ak' vera v njo me ne slepi,
 „Ak' ni meglà vse, kar na sveti
 „Nas s srečo, upanjem poji;
 „Ak' prazne niso vse nam želje,
 „Še v sreči zdaj zastoj željeni
 „Prihodnji dnevi tebi, meni
 „Iz tuge porode veselje.
 „Jaz grem, a tvoja glava siva
 „Spremljalka bo mi vedno živa,
 „Domači prag in rojstna koča
 „Bo vedno srečo želju vroča,
 „A z Bogom zdaj in zdrav ostani,
 „Spomin, ljubezen mi ohrani!“ —

IX. Odpoved.

Prelepa je pomlad, ko cvetja
 Po zemljah se razsiplje kras;
 Vesela doba je poletja
 Zoreča nam na njivi klas;
 A lepša od pomladi, leta
 Osoda zdi se mi jeseni;
 Pač njej se cvetje ne razcveta,
 Ni dan jej solnca žar ognjeni,
 A doba cvetja je minljiva,
 Vihar poletju je gospod,
 Jesen je mirna, darežljiva
 In mir in sreča je povsod!
 ‚Uživaj!‘ nam veli smeje,
 ‚Pokoplji sanje, burne strasti!‘
 In le prerado nje oblasti
 Podá nam trudno se sree!
 In ako hočeš jej tožiti,
 Da že obleta se drevo,
 Da ptice hočejo oditi,
 Da mrzlo veje raz goró,

Drevo ti srčno se nasmeja
 In jabelko spusti mu veja,
 Je vrže tebi v naročaj:
 ‚Kaj tožiš, nevede zakaj?
 ‚Al' lepši ni moj zlati sad,
 ‚Ko kratko cvetje na pomlad?
 ‚Al' kdaj poletje ti žareče
 ‚Rodilo tolikaj je sreče? —
 Zakaj minulo, Bože večni,
 Ni meni na pomlad življenje,
 V nedolžnih letih, dobi srečni!
 Okusil zdaj sem strast, želenje;
 Srce pomiriti se noče,
 Še čuti, še mi bije vroče;
 Oj, pusti zdaj me še na sveti,
 Jeseni daj sadu mi zreti!
 Gorjé pa, komur ni pomlad
 Veselega rodila cvetja,
 In komur gorki čas poletja
 Dozoril ni pomladnih nad,
 Jeseni revno mu srce
 Je pusto, nemo, osamljeno;
 Kesanje mu rodi gorje,
 Poji ga s tugo ostrupljeno! —

Grajščaka lepa hči blede,
 Z bridkostjo dušo si napaja,
 Saj več do nje o polnoči
 Junak ljubljenec ne dohaja;
 ‚Odšel je, ni si vzel slovesa,‘
 Otožno deva šepeta
 In tiha solza iz očesa
 Olajša težo jej srca;
 Za strune prime, da glasovi
 Jej žalost preženo morečo,
 Saj dali petje so bogovi,
 Da lajša dušo nam trpečo:

‚Padla slanica je bela
 ‚Na gredice, na cvetice,
 ‚Polomila jim glavice,
 ‚Z belim prtom jih odela;‘

‚Cvetke vé, pod snegom speče,
 ‚Le spavajte, le sanjajte,
 ‚Rajske vigredi čakajte,
 ‚Vam ž njo čas se vrne sreče;‘

„A če nas zagrne zima,
 „Srca nade sneg zapade,
 „Ž nimi srečo, mir ukrade,
 „Nikdar zima konca nima!“ —

Glasovi se gube počasi,
 Že noč je legla na krajine,
 A hujše še ob takem časi
 Probuja tuga nam spomine;
 Kar davno že je pokopano,
 Z močjo se probudi neznano,
 Molčeča noč in domišljija
 Nam žolča novega nalija. —
 A sluš! kdo stopa? Zdaj korak
 Pod njeno okno prihiti,
 Pod oknom obstoji junak
 In „Milena!“ se glas glasi,
 Oj glas, ki z neumljivo silo
 Vse čute strese jej srca,
 Pozabljeno je, kar je bilo,
 Sedanjosti se vsa poda,
 In vendar, kaj srce jej čuti,
 Al' žalost jej in tugo sluti?
 Skrbi zbeže v trenutku sreče,

Ak' drago bitje se objema,
 Oko le govori žareče,
 Al' usta so v objetji nema. —
 „Ne prašam, ljubi, kam vodila
 „Od mene pot te je po sveti;
 „A mojim solzam ni števila,
 „Izdihov moč ni bilo šteti,
 „Kar ni imelo te srce;
 „A zdaj ostaneš tu pri meni,
 „Da nama v sreči nekaljeni
 „Ljubezni dnevi se vrste.“ —
 „Zastonj! Med naji segla, deva,
 „Osoda s trdo je roko,
 „Proč tira me življenja reva,
 „Od tebe vzeti mi je slovo;
 „Podrto vse je, kar sanjalo
 „Mi v zlatih sanjah je srce;
 „Preteklosti sem zagrinjalo
 „Odgrnil, gledal sem gorje!“ —
 „Glasove čujem, a neznano
 „Je duhu, kaj mi govoriš;
 „Le srcu britko sekaš rano,
 „Iz nova žalost mi budiš.“ —
 „Nikar spoznati se ne trudi,

„Kar prošlosti ti brezдно krije,
 „Dnu brezdna spavajo harpije,
 „Gorje, harpij nikar ne budi!“ —
 „Pri tebi, česa bi se bala?
 „In vendar, ljubi, vedno v dvomu,
 „Že večkrat, glej, premišljevala,
 „O rodu tvojem sem in domu;
 „Zdaj tajnost tvojih besedi
 „Popolnoma neznanih meni,
 „Oživlja zopet mi skrbi,
 „Skrbi in dvombe mi preženi.“ —
 „Po polji glej, kjer bela Sava
 „Po zjedeni se strugi vije,
 „Meglà zdaj polje, reko krije,
 „Med meglo vas lesena spava,
 „Tam koča je uboga, mala,
 „— V njej meni zibelka je stala!“ —
 „Da ti si kmet!“ izvil se plah
 Devici je iz prsi klic,
 Očesa plamen, barva lic
 Jej kaže srca srd in strah;
 „Da ti si kmet!“ — bolj tiho pravi,
 „Saj ne verujem ti besedi;
 „Drugačen si, ko rod, ki v bedi

„Se plazi suženj po nižavi.“ —
 „Slabotno dete mladih let
 „Zanesla žalostna osoda
 „Iz doma me je v tuji svet;
 „Med krogom drugega sem roda
 „Preživel zlate dni mladosti;
 „Ne prašaj me, zakaj, kako;
 „Ne budi v novo mi bridkosti,
 „Spomine pusti, da zamro.“ —
 „In kmet se drznil si ljubiti
 „In meni varati srce;
 „In krokar hotel je gnjezditi
 „Kot silni orel vrh gore;
 „A zapeljana jaz udala
 „Srce le sužnjemu sem kmetu,
 „Gorjé, da kdaj sem te poznala,
 „Da kje sošla sva se na svetu!“ —
 „Ne dalje! Kadar pevec poje
 „Junaška dela med Uskoki
 „Opeva tud' junaštvo moje!
 „Oholi Mletci so svedoki,
 „Kak' seče vrage mi desnica
 „In marsiktera udovica
 „Je sredi Turčije globoke

„Obupno bele vila roke
 „In bridko mojo sabljo klela,
 „Ki jej zaročenca je vzela! —
 „Počakaj, da izrečem, deva!
 „Poslušaj, med teboj in mano
 „Globoko, grozno brezdno zeva;
 „Kaj krije, tebi je neznano,
 „A varen most te vodi čeznj
 „In mostu je ime — ljubezen!“ —
 „Da jaz bi mogla še ljubiti,
 „Da mi srce pozabi vsega!
 „Gorje, da do trenutka tega
 „Še znal si dušo mi motiti!
 „Do mene več te pot ne vōdi,
 „Gospodu suženj ni enak,
 „In jaz in ti, različna vsak
 „Življenja dalje pota hōdi!“ —
 Bolestno njemu se izvil
 Iz prsi je izdih težak;
 Tako pod težo zimskih sil
 Zajekne gore dob krepak!
 A molčal je in le sopenje
 Kazalo duše je trpljenje.
 Čez dolgo časa spet povzame:

„Lahkó se marsikaj izreče,
 „A dostikrat do tihe jame
 „Prenagla nas beseda peče;
 „Kesanje nam skeleče želo
 „Strupeno v prsi zasadi,
 „Srce obupno nam ječi,
 „A samo je tako hotelo!“ —
 „Pač samo bo srce nosilo,
 „Kar samo si je izvolilo.
 „Na veke bodi pokopano,
 „Kar mrtvi noči le je znano,
 „Da jaz sem sužnjo kri ljubila;
 „Sramote noč ne bo odkrila,
 „A upam pač, da se s teboj
 „Sem zadnjič videla nocoj!“ —
 Ni rekel k temu on ničesa;
 A grozen smeh se mu hripavo
 Razstegnil daleč je v daljavo,
 Pretresel ude njej telesa
 In strdil je po žilah kri;
 Tako se grozno krohota
 Peklenski duh, če pogubi,
 Če njemu v sužnjost se poda
 Nedolžna prej in blaga duša;

Ker večne muke sam okuša
Na vekomaj je up izgubil,
Nedolžne duše mu propast,
Če njo s seboj je vred pogubil,
Edina je peklenska slast! —

Stezà ovinkov polna vije
Navzdol od sivega se grada,
Na njo jesensko ivje pada
In listje jo zvenelo krije;
Mladenča po stezici glej,
Kako hiti, naprej, naprej!
Al' straši noč ga in temina,
Al' tira sila ga spomina?
Pač ni junak poznal strahu,
Že davno mu stezà je znana;
Zastonj pa išče si miru,
Komur je v srce smrt zavdana!

X. Osveta.

Objetje zime zamorilo
 Poletni je, jesenski raj,
 Krilatcev petje zapustilo
 Je mrzli, zapuščeni gaj;
 Le vrane se vrte po zraku,
 Po revni piči gledajo,
 Na mrtvo polje sedajo,
 Hripavo krokajo o mraku;
 A kadar zgrne se temà,
 Na polje od studene Save
 Privleče zimska se meglà
 Zakrije gozde in dobrave;
 Le mrzla burja se proganja
 Togotno po vrhovih lesa
 In sneg in ivje jim otresa,
 Dreves ne probudi iz spanja!
 In vendar radost tud' in srečo
 Rode nam mrzli zimski dnovi;
 Če snega, če ledu okovi
 Oklenejo naravo spečo,

Če mrzlo zunaj burja piše,
 Pod gostoljubno streho hiše
 Prijatelje ognjišče združi,
 Napolnijo se zlate čaše:
 ‚Bog živi ga, kdor domu služi,
 ‚Na čast dežele, bratje, naše!‘
 In krepko čaše zazvene,
 Da vedno verno bo srce! —
 Na zimo z ljubljeno devico
 Mladenič si poda desnico,
 Da dni mu tugo in veselje
 Deliti ž njo so srca želje. — —

Kaj mora pač na gradu biti?
 Vsa okna luč razlijajo,
 Na dvoru konji zbijajo
 In kopljejo zemljo s kopiti,
 Kaj hoče hrup, življenje živo?
 Na grad so svatje prijahali
 Po grajsko devo ljubeznjivo
 In pir veselo gostovali.
 Pač blede lica so nevesti,
 Oko veselo ne solzi,
 A dostikrat brez samozvesti

Srpó v daljave jej strmi,
Al' hoče enkrat le še zreti,
Kar več ne more oživeti?
A kdo pač hoče, da spozna
Skrivnosti ženskega srca?
Veselo svatba se praznuje,
Skrbi za vrati naj sedé,
Če hoče, celi svet naj čuje,
Kak' se junaci veselé! —
S zdravicami so gostje zbrani
Junaški svatovali pir,
Zakaj potihnil po dvorani
Je šum, polegel se nemir,
Ponehala je radost živa?
Neznan je stopil gost med svate,
Halina dolga ga pokriva,
Slone mu v roci gosli zlate
In kažejo, da pevec poje
Junakov silnih ljute boje,
Da strune mu pojo ubrane
Ljubezni sladko-bridke rane,
Graščaku vroča kri se vname:
,Bog živi, pevče, tvoje strune!
,Če pesmi glas zares prevzame,

„Junakom res srce presune,
 „Zapoj mi pesem, da srca
 „Mi vsaka žila strepeta!“ —
 Poslušá pevec in molči,
 A k strunam pesem se glasi:

Gorâ samotén vrh strmi
 Visoko do neba višin,
 Na mrtvem vrhu nisi sam,
 Spremljalec zvest ti je spomin;
 Gorje, ti, človek, in gorje,
 Če zjeda zel spomin srce!

Globoko žrelo je morja,
 Nad njim je brz bežeči brod;
 Na naglem brodu, dnu morja
 S teboj je tvoj spomin povsod;
 Gorje ti trikrat in gorje,
 Če zjeda zel spomin srce!

Visoko pač je do nebes,
 Globoko dno pekla leži;
 Ne raj nebes, ne noč pekla
 Spomina ti ne zamori;

Gorje in večno ti gorje,
 Če zjeda zel spomin srce! —

Molče so gostje poslušali,
 Na noge skoči gospodar:
 ‚Na mojem dvoru mi nikar
 ‚Se z gosti mojimi ne šali!
 ‚A slušaj, pevče, kaj velim
 ‚In stori, ak' ti glava draga!
 ‚Že dostikrat sem šel na vruga
 ‚In bridke sablje meril ž njim;
 ‚In vedi Bog! pošteno plačal
 ‚Sem Turkom kar so posodili,
 ‚Ko vročo krvco smo točili,
 ‚Za rane smrt sem jim povračal;
 ‚A nikdar ni tako plamtela
 ‚Mi duša, kakor tisti čas,
 ‚Ko z divjim hrupom je na nas
 ‚Zdivjana gonil kmet krdela!
 ‚Zato najlepši mi spomin
 ‚Še vedno je krvavi dan,
 ‚Ko mi pod ного razteptan
 ‚Je v prahu cvilil pasji sin!
 ‚Zato velim ti, pevče, zdaj:

,O kmetu pesem zaigraj! —
 Zakaj oko se pevcu bliska,
 Ko zlate strune prime v drugo?
 Al' svojo v nje izliva tugo,
 Da strastno k srcu jih pritiska?
 Po strunah roka mu trepeče,
 Tožeče strune se zglase,
 Pojo tak' bridko in trpeče,
 Da trga v prsih se srce:
 Mogočno jim narašča glas,
 Izdiha, toži in pojema;
 Tako plamena žgeči pas,
 Kar hoče vničiti, objema;
 Tako v nebesih zli duhovi
 So proti Bogu se dvignoli,
 Tako ječe zdaj med okovi,
 Odkjer rešitve ni nikoli;
 Tako prostosti zlati dan
 Pozdravil kmetič je ubogi,
 Tako je ječal poteptan,
 Le hujši izročén nadlogi! —
 Zašlo je solnce, svitli luni
 Začela pot se je visoka,
 Prenehala je pevcu roka,

Poslednji glas izvil se struni,
 A ni omolknil, še tresoč
 Je vil, izgubljal se v dvorani;
 Tako v bolesti vsem neznani
 Izdih izginja v mrtvo noč! —
 Slušatelj molče, prevzela
 Glasov neznana jih je sila;
 Nevesti pa na lica bela
 Je tiha solza porosila;
 Od stola dvigne se molče,
 Pošeta tiho iz dvorane;
 Saj če pretežko je gorje,
 Solze tolažijo zemljane!
 In blagor mu, kdor te pozna,
 Nebeška rosa iz oči;
 Gorjé mu, kdor molče trpi,
 Gorjé prenaša brez solza! —
 A drugih misli je graščak,
 On pevcu vpije med grohotom:
 „Pač mislil bode, pevče, vsak,
 „Da glas izgubil si med potom;
 „Al' peti, pevče, več ne znaš?
 „Kaj nepotrebno si igraš
 „Po strunah! Tih in nem ne stojf

,Kjer pir veselo se gostuje,
,Se rada krepka pesem čuje
,In pesem gostom zdaj zapoj!
,Da pesem, ki jo krog gromad
,Oholi, kleti kmet je pel,
,Ko se pred njim je tresel grad,
,Dokler ni bič glasu mu vzel;
,Zapoj, a v čaši tu srebrni
,Ti rujno vino trud povrni! —
Beseda njemu je ušla,
Sprejel jo gostov glasen smeh,
Ob kamenita pevec tla
Razbil je gosli, da v glaseh
Obupnih bridko zaječe,
Zdrobe na drobne se komade;
Raz pleča temni plašč mu pade,
Oči ognjeno zaplamte,
Desnica pa za bedro segne
In bridki svitli meč potegne;
In „stara pravda!“ zagrmi,
Za pravdo v roci meč blišči!
Še nudi čašo mu graščak,
Še gostje se ne zavedo,
Že bliskne meč, udarec jak,

Na tleh je roka, čaša ž njo!
 „Za staro pravdo, vkup, le vkup!“
 Mogočno pevcu glas zavpije,
 A meč mu glave tri odbije!
 Nastane vrišč in šum in hrup
 In divje vpitje se razlega,
 Po ostrem meči vsakdo sega;
 Rudeče vino se razliva,
 A ž njim se krvca meša živa!
 Sluš, kaj grmi, divja po gradi,
 Prot' stari se vali dvorani?
 Neznani gostje in nezvani
 Bi svatbo svatovali radi;
 Na vratih meči zazvene,
 Visoka vrata razdrobe,
 A notri na krvavi boj
 Posuje se Uskokov roj,
 In „stara pravda!“ glas grmeč
 Zažene silna četa vsa
 Krvi želeč in smrt deleč,
 A grad potrese se do dna! —
 Pač taka svatba še gostila
 Se v naši zemlji nikdar ni,
 Da sablja svate bi darila,

Za vince se točila kri;
In ko so gostje se napili,
Brez mehke postelje postljane,
Polegli sredi so dvorane
A nikdar več se probudili! —

Že gostosevci so bledele,
Nagnili v jutru se za gore,
Že prvi žarki zlate zore
Vrhove so zlatiti jeli,
Iz grada silni so plameni
Skoz mrtva okna so sipali,
Po sivi spenjali se steni,
Podstrešja temni les lizali;
Zdaj jutra veter med plamene
Se vrže, novo moč jim da,
Visoko kače se ognjene
Uspno do sivega neba,
Se zibljejo in plapolajo,
Divjaje sem ter tje igrajo;
Karkoli jim poljub poljubi,
Podano smrti je, pogubi!
A grob si plamen sam napravi,
Sam jezi svoji meje stavi;

Kjer moč pogubna mu nastane,
Tam z lastno se uniči silo,
Saj sam zalogo svoje hrane
Konča, izkoplje si gomilo! —
Že ogenj bolj in bolj pojema;
In ko je solnce zasijalo,
Le črno zidje je ostalo,
Končane pravde priča nema!

Epilog.

Z gromenjem raz planine žene
Srebrna Sava se navzdol,
Oklepa strugo breg jej gol
In sive skale razdrobljene
Ovirajo jej brzi pot,
Togotno reka breg razbija,
Izpira in odnaša prod,
Skalovja jezno se ovija,
Izjeda mu črnele stene,
Rosi jih z roso svitle pene,
Poslednje jim slovo gromi,
A dalje, dalje val beži,
Navzdol ga vabi cvet polja
In dolga pot je do morja! —
Nad reko pusta gora siva
Široko se okrog ozira,
Podnožje reka jej izpira,
Glavo jej dež neba izmiva,
Vrh' gore stari grad molči,
Nemila bije ga osoda,

Vihar in strela ga drobi
In sneg in led kosti mu gloda;
Pač težke so zidovju rane
Od zlih naravnih sil zavdane,
A zemlja, mati vsem skrbljiva,
Pognala mah je in grmovje
In nje zeleni plašč zakriva
Razpadlo, žalostno zidovje. —
Zidovja sredi glej, votlina
Izbokana je v živo skalo;
Je kdo tu bival? Pač ostalo
O njem sledu ni, ne spomina!
Zastonj mi prašaš razvaline,
Al' bil je tukaj stan človeka,
Al' divje bil brlog zverine, —
Prašanje le ponavlja jeka. —
A tamkaj doli v polji ravnem,
Kjer za vasjo se skriva vas,
Med rodом še o času davnem
Od ust do ust gre temen glas.
Zvečer, ko njivo kmet doorje,
Voliče spehane izpreže,
Ko tihi mrak na polje leže,
Žari se v solnci še pogorje,

Žare vrh gore na višavi
Se grada sive razvaline, —
Oživlja kmetič si spomine,
O prošlih časih sinku pravi:
Da bila kdaj so grozna leta,
Teptal je sužnje polje grad;
Da rastel je brezmerni jad,
Rodila grozna se osveta;
Da bil junak je vsem neznan,
Opravljal je na gradu službo,
Da drugov je dovedel družbo,
Na grad dovedel isti dan,
Ko grajska hči se je udala,
Se v gradu svatba svatovala,
Da stari grad so razrušili,
Le črno zidje zapustili,
Da vrnil se junak je kmali,
Vrh sive gore je ostal,
Še kaže se, kje v trdi skali
Je leto, zimo stanoval;
A kaj nazaj ga je prignalo,
Al' žalost, ali kes, kdo ve?
Spomina ni po njem ostalo,
Zidovi pa ne govore! — —

Poslušal sinko je očeta
 In zgodbam se neznanim čudil;
 A zopet si čez dolga leta
 Spomine davne je probudil
 In peval je v domačih glasih
 Povest o davno prošlih časih.

Popravki.

- Stran 106, vrsta 10. od zgoraj namesto „minollh“ beri: „minulih“.
 „ 122, „ 7. od zgoraj namesto „Devica“ beri: „Devico“.
 „ 124, „ 8. od spodaj namesto „dožci“ beri: „dožel“.
 „ 125, „ 1. od zgoraj namesto „O“ beri: „A“.
 „ 137, „ 8. od zgoraj namesto „O“ beri: „A“, in v 13. vrsti
 namesto „težeči“ beri: „tožeči“.

KAZALO.

	Stran.
Zdravica	3
Življenje	5
Na morji	6
Roža	9
Vetrič	11
Rosa	12
Dekle pri oknu	14
Deklica	15
Zdravilo	17
Poročilo	19
Idila	22
Materino srce	25
Zapuščeno dete	27
Izpremema	29
Trije jezdecí	30
Temna osoda	32
Sanje	34
Pivec	35
Jetnik	36
Prazno hrepenenje	38
Moj spomin	39
Povodnja žena	41

	Stran.
Slutnja	44
Pri mrtvih	47
O polnoči	50
V gori	52
Nočne podobe. (Bosanska pravljica.)	54
Simon Jenko	56
Na sorškem polji	59
Ob bregu	61
Savi	63
Spomin	64
Vrba	65
Gora in ravnina	67
Gora in valovi	68
Poročilo	70
Prorokovanje	71
Slovo	75
Na tujem	85
Stara pravda. (Povest v verzih.)	103

